

**SATRANÇ
ETKİNLİKLERİ**

YARIŞMA KURALLARI

Tahsin AKTAR
Uluslararası Hakem
Uluslararası Organizatör

İkinci yayın

**ULUSAL ÖZGÜN KURALLAR
ULUSLARARASI ETKİNLİKLERDE UYGULANMAZ**

SATRAÇ ETKİNLİKLERİ

YARIŞMA KURALLARI

ikinci yayın

Tahsin AKTAR
Uluslararası Hakem
Uluslararası Organizatör

ORGANİZASYON YÖNETİCİLERİ, ANTRENÖRLER VE HAKEMLER İÇİN YARIŞMA KURALLARI

© Her hakkı saklıdır.

Hiçbir kısmı izin alınmaksızın elektronik veya basılı ortamda herhangi bir biçimde kullanılamaz.

Kapak resmi: 12. Yüzyıl satranç taşı at figürü.
Museum of St Albans Hertfordshire, İngiltere

Birinci yayın : Haziran 2017

İkinci yayın : Mart 2020

8	Yarışmalar İçin Genel Kurallar
9	Organizasyon
11	Satranç Oyunu
13	Yarışma Yönergesi
14	Eşlendirme
22	Oynanmamış Oyunlar
24	Yasaklanmış Eşlendirme
26	Sıralama ve Sonuç Yanlışlıkları
28	Yarışmadan Çıkarılan Oyuncular
30	İtirazlar ve İtiraz Kurulları
37	Birleştirilen Kategoriler ve Haklar
40	Ertelenen Oyunlar
44	Oyun Salonu
46	Satranç Donanımları
47	Oyuncuların Sağlığı ve Güvenliği
53	Simultane Maçları
55	Oyuncuların Davranışları
56	TV, Fotoğraf ve Hareketli Görüntüler
	Raporlar
57	Bilgisayar Yazılımları
58	Takım Yarışmaları
59	Yarışmalara Katılım Hakkı ve Koşulları

nelere değinildi ?

**“HAYATTA İZLEYİCİLER VE
OYUNCULAR VARDIR.
BEN KURALLARI KOYDUM.
İSTEYEN İZLER
İSTEYEN OYNAR.”**

Yarışmanın oyuncu profili ne olursa olsun uluslararası kuralları uygulamak zorunludur. Bu kitapçıkla, bir satranç organizasyonunda yer alan tüm bileşenler, yarışma kuralları konusunda derlenmiş geniş bir bilgi kaynağına ulaşmış olacaktır.

Temmuz 2019'da yürürlük kazanan, yeni adı ve içeriğiyle 'FIDE Yarışmalar Genel Yönergesi' (FIDE General Regulations for Competitions) uygulamalarına da yer verildi. O nedenledir ki, bu kitapçıkta sunulan ana fikir etrafında buluşulması gereği vurgulandı.

Eşlendirme ve yarışma kuralları arasında kurulan bağla farklı uygulama önerileri de sunuldu.

Kuralları uygulama görevinde olanlar, izleyici olmak yerine kurallara sıkıca uyduklarında, yaşanacak olası olumsuzlukların önüne başlangıçta geçmiş olurlar.

IA&IO Tahsin AKTAR

**“MARANGOZUN KURALI
‘İKİ ÖLÇ BİR KES’ TİR.”**

Yarışmalar İçin Genel Kurallar

FIDE, 1 Temmuz 2019 tarihinden geçerli olarak, yarışma kurallarında yeni düzenlemeler oluşturdu. '*FIDE General Regulations for Competitions*'. (FIDE Yarışmalar Genel Yönergesi) Düzenlemede; başhakem ve yarışma yöneticisinin nitelikleriyle sorumluluklarını, oyun salonu ve kullanılacak satranç donanımları için genel ilkeleri, eşlendirmeler için genel ilkelerle farklı yaklaşımları kurala bağlayan başlıkları görmek olanaklı. Ayrıca, genel kurallar içerisinde oyuncuların davranışları, itiraz yolu ve kurallarıyla eşitlik bozma maçları için de temel ilkelere de yer veriliyor.

Yarışmanın profili ne olursa olsun bu uluslararası kuralları uygulamak zorunludur. Kimi zaman küçük ayrıntılar gözden kaçır.

FIDE, ülke federasyonlarının temel kurallardan ayrılmadan kendine özgü yarışma kuralları da geliştirebileceğini söyler. Etkinliklerde bu kuralların önceliğinin olduğunu da ayrıca vurgular. Bu küçük bir ayrıntı gibi görüle de önemli bir vurgudur.

FIDE yarışmaları 'L' kodlamasıyla tanımlamıştır (Level/seviye, düzey).

- L1- FIDE resmi etkinliklerini anlatır (Bireysel Dünya Şampiyonası ve

aşamaları, Satranç Olimpiyatı, Genel ve Kadın Ulusal Takım Yarışmaları ve aşamaları, Kıta Şampiyonaları, diğer FIDE yarışmaları).

- L2- FIDE Unvan ve unvan normlarının kazanılabileceği yarışmalar olarak ele alınmıştır.
- L3- FIDE Kuvvet Puanı hesaplamalarına giren yarışmaları anlatır.

Bu tanımlamalar ışığında kapsamı belirlenen bir etkinlikte doğal olarak FIDE'nin genel kuralları uygulanacaktır.

Bu kitapçıkta bir '**ana fikir**' etrafında buluşulması önerildi. "**Uluslararası nitelikteki etkinliklerde ülke federasyonlarının geliştirdiği kuralların uygulanması beklenmemelidir.**" Bununla birlikte, ev sahibi ülke, böyle bir yarışmada, kendi oyuncularından lisans sahibi olmayı koşul koyabilecektir. Ama 'geç giriş yönergesini' ulusal düzenlemelerinde yer verildiği biçimiyle uygulayamayacaktır.

Etkinliğin 'özel yönergesiyle' belirlenmiş yarışma kurallarıyla çözülemeyen, kesinlik görülemeyen konularda FIDE'nin genel kurallarının uygulanacağı düzenlemede açıkça yer almaktadır.

Organizasyon

Bir yarışma organizasyonu, idari ve teknik yönetim olarak örgütlenmelidir. Mali, teknik ve hukuki alanlarla örgütsel konulardan sorumlu olacak bir 'Düzenleme Kurulu' oluşturulmalıdır. Düzenleme Kurulu, yapacağı görevlendirmelerle, organizasyonu gerçekleştirecek yapıyı oluşturarak diğer etkili kurulları saptar. Sonrasında da belirlenen görevlere uygun görevliler seçilir.

Bu yapı içerisinde 'Organizasyon Yöneticisi' en önemli noktada görevler üstlenir. FIDE bu görev unvanı için 'Chief Organiser' derken organizasyonun en üstündeki görevliyi tanımlamaktadır.

Etkinliğin nicel büyüklüğüne göre daha çok idari yönetimi temsil etmekteyse de, organizasyonun tüm yönetimini de üstlenebilir.

Organizasyon yöneticisi etkinliğin düzgün biçimde tamamlanması için başhakemle birlikte çalışmalıdır.

Organizasyon yöneticisinin temel sorumlulukları:

- Etkinliğin yönergesinin hazırlanması.
- Hilenin önlenmesi için genel araç-gereç ve görevlilerin sağlanması.
- Kıyafet yönetmeliğinin hazırlanması ve duyurulması.

- Teknik görevlilerin iş tanımlarına göre çalışma düzeninin denetlenmesi.

'Yarışma Yöneticisi' de teknik yönetimi temsil eder. Organizasyon yöneticisiyle yakın ve uyumlu çalışır. Başhakemle birlikte yarışmanın düzen içinde yürütülmesini sağlar.

Başhakem için de yarışmanın doğru biçimde yürütülmesi ve tamamlanması yönündeki bir anlayış vardır.

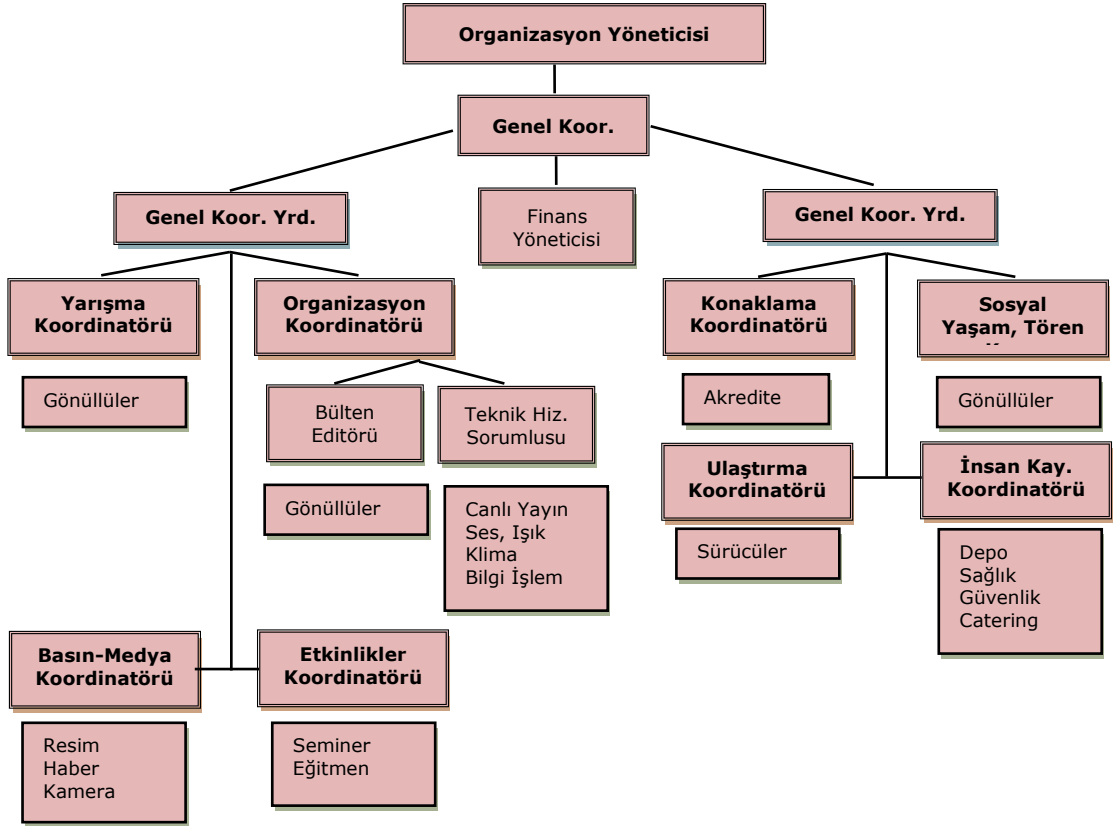
- Yarışmadan önce yarışmanın yürütülmesinde daha önceden öngörülmemiş veya sonradan ortaya çıkan durumları giderebilmek için yarışma yöneticisiyle birlikte ek yeni düzenlemeleri başhakem getirebilir.
- Oyun alanı, aydınlatma, ısıtma, iklimlendirme, havalandırma, gürültü, güvenlik ve benzeri konularla tüm oyun koşullarının kontrol edilmesi yine başhakeme görev olarak bildirilmiştir.
- Gerekli teçhizatı yarışma yöneticisi aracılığıyla sağlayacaktır. Yeterli sayıda hakem, teknik personel ve görevlilerin bulunmasını, hakemlerin koşullarının yeterli ve tatmin edici olmasını da başhakem sağlamalıdır. Oyun koşullarının FIDE Kurallarının gerekliliklerini yerine getirip getirmediği yönünde son kararı yine başhakem verecektir.

Yapılan planlamaya göre, organizasyonun boyutu ve kapsamı belirlendiğinde, örgütlenmede ortaya çıkan bazı görevler ve görev tanımları birleştirilebilir. Olası böyle bir birleştirmede özellikle yarışma yöneticisinin iş yükü artar.

Yerine getirilen planlama ve işlemlerin, sonraki uygulamalara kaynaklık edebilmesi için her aşama için belgeler toplanır.

Organizasyon planlamasına ilişkin geniş bilgi ve kaynaklar 'Formasyon ve Organizasyon Bilgisi' kitapçığında ele alınmıştır.

Örnek örgütlenme modeli

Satranç Oyunu

Organizasyon veya yarışma yöneticisiyle başhakemin, başka bir önlemi ve kararı olmadığı sürece tüm oyunlar önceden belirlenen zamanda ve oyun alanında oynanmalıdır.

Temiz hava alma yeri, olanaklıysa, oyun salonunun dışındaki ayrı bir yerde olmalıdır. Bu alana oyun salonundan kolaylıkla ulaşılabilmelidir. Kurallar ve yerel uygulamalar yarışmanın yapıldığı tesiste sigara içilmesini tamamen yasaklayabilir. Ancak oyuncular ve görevliler için farklı önlemler alınabilir.

En az 30 oyuncunun yer aldığı etkinliklerde, oyun salonu içerisinde zamanı geri sayan bir saat düzeni bulunmalıdır. Belirlenen bir süreden itibaren geri sayan zaman tükendiğinde oyunun başlaması beklenir. 30'dan daha az oyuncunun bulunduğu etkinliklerde, oyunun başlamasına beş dakika kala, süreye ilişkin bir açıklama yapılmalıdır. Oyunun başlamasından bir dakika önce kalan süre yeniden anımsatılmalıdır.

Geri sayarak kalan zamanı belirten önlemlerden ayrı olarak gerçek zamanı, tarihi ve günü belirten düzenin kullanılması da önerilir.

Bir masada oyunun bitiminden sonra, notasyon kağıtları oyuncular ve hakem tarafından imzalanır. Hakem veya oyuncular, şah taşlarını satranç tahtası ortasına yerleştirir. Bu sayede oyunun sonucu da tahtada gösterilmiş olur.

- Beyaz taşlarla oynayan oyuncunun kazanması durumunda: Şahlar, e4 ve d5 kareleri üzerinde yer alır.

Beyaz Kazandı

- Siyah taşlarla oynayan oyuncunun kazanması durumunda: Şahlar e5 ve d4 kareleri üzerinde yer alır.

Siyah Kazandı

Beraberlik

- Oyunun beraberlikle tamamlanması durumunda: Şahlar d4/d5 veya e4/e5 kareleri üzerine yerleştirilir.

Beraberlik

- Elektronik satranç tahtaları kullanılıyorsa, satranç tahtası başlangıç konumuna göre yeniden düzenlenmesi teknik yönetici tarafından istenmeyebilir. Bu durumda sadece şahların yerleştirileceği karelerde bulunan taşlar dışarıya çıkartılır.

Hakemler, satrançla ilgili olan ve birçok dilde ortak kullanılan terimleri kullanabilmelidir.

Yarışma Yönergesi

Yarışmanın özel yönergesini hazırlamak bir organizasyonun en önemli aşamalardan biridir. Yarışma yönergesi ait olduğu etkinliğin 'kimliği'dir. Neyin, nasıl yönetileceğinin yanıtları bu yazılı belgede yer alır. Yarışmanın teknik yönünün yanında yemek, konaklama, güvenlik, sağlık, ulaşım gibi benzeri unsurlara da yönergede yer verilir. Temel olarak ele alınan konular açık, anlaşılır ve uygulanabilir olmalıdır. Salt yönergeye yazıldığı için her bölümü uygulamak olanaklı olmayabilir veya uygulama güçlüğü çekilebilir. Ayrıca, yazılan her bölüm üst yönergelere ve başka kurallara da uygun olmak durumundadır. Aksi durumda yönerge tümüyle veya sadece o bölüm geçerliğini yitirecektir. Bu şekilde yazılan her hatalı bölüme uyulması gerekmez. Bunun yerine üst yönergelere veya genel uygulamalara uyulur.

Yönerge oluşturulduktan sonra duyurulur. Doğrudan katılma hakkı olan oyunculara ayrıca davet gönderilir.

Önemli bazı başlıklar şöyle sıralanabilir.

- Yarışmanın tarihi ve yeri.
- Yarışma takvimi: uygulanacak tur programı, varış-ayrılış tarihleri, törenler ve toplantıların tarihi-saati ve yeri.

- Eşlendirme sistemi ve eşitlik bozma yöntemleri.
- Tur sayısı ve oyun süresi.
- Varsa eşlendirme kısıtlamaları.
- Sonuçların nasıl değerlendirileceği.
- Konaklama ve ulaşım düzeni, varsa bedelleri.
- Yemek düzeni, varsa özel beslenme uygulamaları (vejetaryen, diyet, çocuk büfesi...).
- Sağlık ve güvenlik düzenlemeleri, özel tıbbi destek hizmeti, engelli hizmetleri.
- Kıyafet uygulaması, sigara yasağı gibi düzenlemeler.
- Ödüller.
- Varsa özel ödemeler.

Yarışma yönergesi ve buna bağlı oluşturulacak düzenleme ve hazırlıklara ilişkin geniş bilgi ve kaynaklar 'Formasyon ve Organizasyon Bilgisi' kitapçığında ele alınmıştır.

Eşlendirme

Eşlendirmelerin sorumluluğu ve eşlendirme işlemi başhakeme aittir. Round-Robin (Döner Sistem) yarışmasının ilk turu için eşlendirmenin gerçekleştirilmesi, oyuncu sıra numaralarının kura çekimiyle başlar. Organizasyon veya yarışma yöneticisiyle başhakemin kontrolünde, oyuncuların da bulunduğu ortamda bu işlem gerçekleştirilir. İsviçre Sistemi Eşlendirme için de (1) numaralı oyuncunun hangi renkle yarışmaya başlayacağı yine kurayla belirlenir.

Round Robin veya İsviçre Sistemi Eşlendirme Kurallarının uygulandığı Olimpiyat, Dünya Şampiyonaları, Kıta Şampiyonaları ile norm ve unvan yarışmalarında ilkesel olarak eşlendirmeler ilk turun başlamasından en az 12 saat önce yapılır. Diğer FIDE etkinlikleriyle yerel etkinlikler için düzenleme kurulu bu süreyi yeniden planlayarak saptayabilir. Bu süre saptanırken yarışmanın profili dikkate alınmalıdır. Özellikle takım yarışmalarında renk ve sıra kurası sonrası başkaca iş ve işlemlerin olduğu unutulmamalıdır.

Eşlendirme için renk veya sıra kurasına oyuncular katılabilecektir. Olimpiyat, Dünya Şampiyonaları, Kıta Şampiyonaları için tüm takımlar veya bireysel yarışmalarda oyuncular kura işlemine

katılacaklardır. Kura işlemi sırasında bulunmayan oyuncuların kuraya alınıp alınmayacağına başhakem karar verebilir. Sonra olanaklı olan en kısa sürede birinci tur eşlendirmesi duyurulmalıdır.

Eşlendirmede herhangi bir şekilde kısıtlamalar uygulanacaksa (aynı kulüp, ülke veya federasyonda yer alan oyuncular, olanaklıysa, örneğin son turlarda karşılaşmayacaklarsa), bu durum oyunculara olabildiğince en kısa zamanda, en azından ilk turun başlangıcından önce duyurulmalıdır.

İsviçre Sistemi

İsviçre Sistemi Eşlendirme, çok sayıda oyuncunun katıldığı ve kısa sürede tamamlanması düşünülen bir etkinliğin yapılmasına olanak verir. Amaç, olası en az sayıda tur kullanarak kesin bir yarışma birincisi ortaya çıkarmaktır. Bu bakımdan sistem, puan kaybetmemiş ya da yüksek puanlı oyuncu sayısını azaltacak yönde kurgulanmıştır.

İsviçre Sistemiyle yapılacak yarışmalarda eşlendirmeler, önceden duyurulmuş eşlendirme yöntemiyle yapılır.

Sistemin genel kurallarına aykırı düşmeyecek biçimde yarışmaya özgü farklı kurallar da uygulanabilir.

Yarışmadan çıkan oyuncuların durumu

Bir oyuncu yarışmadan ayrılır veya çıkarılırsa, sonuçlar sıralama amacıyla çapraz tabloda kalacaktır. Oynamamış oyunlar kuvvet puanı hesaplamalarında kullanılmaz.

Geç girişlere olanak var mıdır?

- Eşlendirme duyurulduktan sonra, birinci tur başlamadan önce, bir oyuncu yarışmadan çıkarılabilir veya oyuncu ayrılabilir. Bu durumda, yarışmaya geç girişler için yönergeyle izin veriliyorsa, duyurulan eşlendirme değiştirilmez. Başhakemin kararına dayalı olarak, eşlendirmede değişiklik veya ek (alttan) eşlendirme yapılabilir.
- Eşlendirme duyurulduğundan dolayı, eşlendirmede yapılacak değişiklik için yarışmaya doğrudan katılmaya hak kazanan oyuncular varsa bu oyuncularla da görüşülmelidir. Yapılacak değişiklik en az düzeyde olmalıdır.
- Eğer bir oyuncu bir turda yer alamayacaksa, durumunu, eşlendirme yapılmadan önce başhakeme bildirmelidir.

'Hükmen' sonuçlardan kaçınılabilir mi?

FIDE unvan ve normlarıyla kuvvet puanı hesaplamalarına giren yarışmalarda uygulanabilecek esnek bir durum vardır.

Turun başlamasından sonra masalarında yer almayan oyuncular olursa, doğal olarak oynamadan, 'hükmen' elde edilmiş sonuçlar ortaya çıkacaktır. Oynamadan puan alınmasına yol açmamak, bundan kaçınmak olanaklıdır. Bunun için:

- Bu masalarda zamanında yerini almış oyuncular, hakemin uygun görmesi durumunda birbirleriyle sonradan ek olarak eşlendirilebilir.
- Yeniden yapılan bu eşlendirmede, oyuncuların daha önce oynamamış olmaları da doğal olarak ön koşuldur.
- Eşlendirilmesi planlanan oyuncuların da bu eşlendirmeyi kabul etmesi gerekir.
- Aksi durumda başlangıçta ortaya çıkan hükmen sonuçlar geçerli olacaktır.
- Bu sırada oyunun başlamış olduğu unutulmamalıdır. Hakemin sonradan eşlendirilen oyuncuların saatlerini adil bir şekilde ayarlaması beklenir.
- Bu uygulamanın resmi FIDE Şampiyonaları ve Olimpiyat gibi yarışmalarda uygulanamayacağını ayrıca belirtmekte yarar vardır.

Eşlendirmeye girmeden puan alınabilir mi?

Özel uygulamanın bir diğeri de, bir turda oynayamayacağını bildiren oyuncuya

yapılacak farklı uygulamadır. Oyuncu, bir turda yer alamayacağını hakeme bildirdiğinde ortaya koyduğu gerekçesi güçlü nedenlere dayanmalıdır. Başhakem oyuncunun gerekçesini kabul edebilir. Bu durumda oyuncu eşlendirmeye alınmaz. Ayrıca, başhakemin onay vermesi durumunda, bu oyuncuya ½ gerçek puan verilerek sonraki eşlendirmeye devam etmesi sağlanabilir. Bu özel uygulamaya yarışma yönergesiyle izin verilmiş olması da koşuldur. Uygulama yarışma boyunca o oyuncuya sadece bir kez, bir turda yapılabilir. Ayrıca, özel koşullar yaratılan oyuncular (konaklama desteği sağlanan oyuncular, giriş bedeli alınmadan katılımı sağlanan oyuncular...) bu haktan yararlanamaz. Bu uygulamaya Olimpiyat, Dünya ve Kıta şampiyonalarında yer verilmez.

Kayıt kontrol

Bireysel veya takım turnuvalarına katılmak için başvuran oyuncuların, birinci tur öncesi eşlendirme yapılmadan önce yoklamaları yapılır. Bu işlem organizasyon yöneticisiyle birlikte başhakem tarafından planlanan bir düzende gerçekleştirilir. Yoklamada bulunmayan oyuncular eşlendirmeye alınmaz.

Geç girişler

'FIDE İsviçre Sistemi Turnuvalar Genel Kuralları'na göre (*General handling rules*

for Swiss Tournaments), FIDE yarışmasında yer alacak olan bir oyuncu, önceden bildirilmiş programa uyararak, teknik toplantı veya kura çekimi öncesi yarışma yerine gelmezse, yarışmadan çıkarılır. Oyuncunun geç kalması kaçınılmaz olabilir. Oyuncu, geç kalma nedenini yazılı olarak bildirmesi durumunda, diğer oyuncularından ayrı bir uygulama yapılabilir. Bu oyuncu için '**Geç Katılımcı**' işlemini başhakem uygulayabilir. Bu durumda işlemler şu biçimde gerçekleştirilir:

- Geç kalacağı kaçınılmaz olan oyuncular **önceden yazılı olarak** durumlarını bildirmelidir.
- Kayıt kontrol işlemlerini süresinde yaptırmayan herkes geç giriş hakkı kazanamaz.
- Oyuncunun geç kalmasına yönelik mazeretini iletmesinin ardından yarışmaya devam etmesine başhakem karar verecektir.
- Başhakem oyuncunun geç kalma gerekçesini kabul ettiğinde, eğer oyuncu, kayıt kontrol ve teknik toplantıda yer almayarak, ilk tur saatine yetişebilecekse, eşlendirme numarası verilerek olağan biçimde eşlendirmeye alınır.
- Eğer oyuncu ancak ikinci (veya üçüncü veya sonraki) tura

yetişebilecekte, bulunamayacağı turlar için eşlendirmeye alınmaz. Yarışma yerine gelince eşlendirme numarası verilir ve eşlendirmeye dahil edilir. (Bu anlatım FIDE'nin genel uygulamasına dayalıdır. Ülkemizde hangi nedenle olursa olsun iki tur oynamayan oyuncuların yarışmadan çıkarılacağı bilinmektedir.)

- Oyunculara eşlendirme öncesi verilen numaralar geçicidir. Katılımcı listesi kesinleşince numaralar da kesinleşir ve çizelgelerde gerekli düzeltmeler yapılır.
- Hiçbir oyuncu oynanmamış olduğu turlar için puan kazanamaz.
- Yarışma yerinde mevcut olmayan bir oyuncuya tur atlatılmaz.

Geç giriş işlemlerinin nasıl yürütüleceği, kaç tur için geçerli kılınacağına yarışmanın yönergesinde yer verilir.

Geç giriş işlemi nasıl uygulanır?

- Yarışmaya başvuran oyuncular için bir 'başvuru listesi' hazırlanır.
- Kayıt kontrol işlemleri sırasında, öngörülen sürede yarışma yerine gelen oyuncular bu liste üzerinde işaretleştir.
- İşaretsiz oyuncular birinci tur için eşlendirilir.
- Liste üzerinde işaretleşmemiş oyuncular, yarışma yerine gelirse, geç

giriş düzenlemesindeki hükümlere göre yarışmaya dahil edilecektir.

- Birinci tur eşlendirmesi duyurulmadan önce yarışma yerine gelen, başvuru listesinde yer alan oyuncular için: Yapılmış eşlendirme bozulur. Bu oyunculara, yeniden yapılacak birinci tur eşlendirmesinde yer verilir.
- Birinci tur eşlendirmesi duyurulduktan sonra ama tur başlamadan önce yarışma yerine gelen, başvuru listesinde yer alan oyuncular, geç giriş düzenlemesindeki hükümlere göre, eşlendirme listesinin sonuna eşlendirilerek eklenir. (Ekleme yoluyla yapılan eşlendirmede oyuncuların kuvvet puanları, unvanları gibi sıralama ölçütleri dikkate alınmaz.)
- Birinci tur başladıktan sonra bu eşlendirme listesine yeni oyuncu eklenmez.
- Birinci tur başladıktan sonra yarışma yerine gelen başvuru listesinde yer alan oyuncular ikinci tur eşlendirmesine alınırlar.
- Birinci tur sonunda, bütün işlemler tamamlandıktan sonra, bu oyuncular oyuncu listesine eklenir. Sıralama yenilenir ve ikinci tur eşlendirmesi yapılır.

Farklı eşlendirme

Bir eşlendirme sisteminin FIDE tarafından geçerli bir yarışmada kullanılabilmesi, kabul edilmiş FIDE İsviçre Sistemlerinden biri ya da diğer eşlendirme sistemlerine ilişkin kuralların katılımcılara yarışma yönergesiyle duyurulması olanaklıdır. Buna göre kaç tur oynanacağı, varsa farklı eşlendirme uygulamaları ve bağlı olarak eşitliklerin de nasıl bozulacağı belirtilmelidir.

Az sayıda tur oynanarak çok sayıda oyuncuyla bir yarışma düzenleniyorsa İsviçre Sistemi Eşlendirme Kurallarının uygulanması en doğru tercih olacaktır.

Tur sayısı nasıl hesaplanmalıdır?

Oyuncu sayısı ile tur sayısı arasında bir bağ vardır. Kısaca tur sayısı oyunlar sonunda tek bir birinci çıkarmaya yeterli olmalıdır. İlişki şöyle gözlenebilir:

Oyuncu Sayısı	En Az Tur Sayısı
2	1
4	2
8	3
16	4
32	5
64	6
128	7

Bu hesap yöntemine göre, oyuncu sayısı ile tur sayısı arasındaki bağ açıkça

görülebilmektedir. Oyuncu sayısı katlanırken tur sayısı birer-birer artmaktadır. Buna 'kapasite hesabı' da diyebiliriz. Açıklanabilir hesap yöntemleriyle yeni uygulamalar da geliştirmek olanaklıdır. Fikir vermeye yönelik olarak tabloyu incelersek, 32 oyuncudan başlayarak 64 oyuncuya kadar 5 tur oynanması gerekecektir. Bu veriyi 'en az 5 tur' yerine '5 turdan fazla' olarak değerlendirmek daha doğru bir anlayış olacaktır. Benzer biçimde, 200 oyuncuyla 7 turdan fazla tur yapılmalıdır. Ancak, tablodaki tur sayıları derecelerin düzenli biçimde belirlenmesi için yeterli değildir. Her derecenin saptanması için birer tur daha gerekir. İkinci derece için 8, üçüncü derece için 9 tur oynanması yeğlenir. Uygulamalarda, her derece için iki tur eklenmesi daha doğru sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

Uygulanacak programa göre, tur sayısı ve katılan oyuncu sayısı öne alındığında, oynanacak tur sayısı sağlıklı bir sonuç alınmasına uygun olmayabilir. Bu durumda, bazı oyuncuları kayırmamak koşuluyla, '**hızlandırılmış**' (accelerated) yöntemler de uygulanabilmektedir. Hızlandırılmış sistemin kaç tur uygulanacağı yarışma yönergesinde belirtilir. Bu eşlendirme yöntemine 'Maksimum Turnuva' veya 'Berlin Yöntemi' adı verilir.

Maksi Turnuva

İsviçre Sistemi Eşlendirmenin temel mantığına göre, yarışmanın tamamlanmasının ardından tam puanlı birden çok oyuncunun olmaması yeğlenmektedir. Tur sayısının yeterli olduğu durumda bu ilke ve hedefe ulaşılabilir. Ancak oyuncu sayısı tur sayısı arasındaki ilinti, turnuva programına yatkın olmayabilir. Bu durumda farklı eşlendirme yolları uygulanabilir.

Daha az sayıda tur oynama zorunluluğu doğuyorsa, 'Maksi Turnuva' sınıflandırmasında eşlendirme yapmak gerekecektir. Oyuncu sayısının daha az olduğu durumda da bu sistemi kullanmak olanaklıdır.

ELO puanı olmayan oyuncuların çoğunlukta olduğu bir yarışmada, ELO puanı olan oyuncuların norm şanslarını koruyabilmeleri amacıyla da bu sistem uygulanabilecektir.

Uygulama

Birinci tur öncesi, varsa tur atlama işlemi yapıldıktan sonra, S_1 ve S_2 kendi içinde ikiye bölünerek oyuncular yukarıdan aşağıya doğru 4 gruba ayrılır. A,B,C,D grupları oluşturulur.

Temel amaç A ve B grubunu, kuvvet puanları birbirine daha yakın oyuncularından oluşan bir yapıya getirerek

eşlendirmeye başlamaktır. Buna yönelik olarak da, A ve B grubundaki oyunculara (S_1 'deki oyuncular) sadece eşlendirmede kullanılmak üzere 1 (bir) puan verilir. Birinci tur eşlendirmesi,

- Mavi Eşlendirme: A grubu oyuncuları B grubu oyuncularıyla,
 - Kırmızı Eşlendirme: C grubu oyuncuları D grubu oyuncularıyla,
- eşlendirilerek gerçekleştirilir.

Tur sonunda, mavi eşlendirmedeki oyuncular ikinci tura olası; 2, $1\frac{1}{2}$, 1, $\frac{1}{2}$, 0 puanla başlayacaklardır. Kırmızı eşlendirmedeki oyuncular da ikinci tura olası; 1, $\frac{1}{2}$, 0 puanla devam edecektir.

Önceden duyurulan hızlandırılmış tur sayısı tamamlanıncaya kadar bu şekilde mavi ve kırmızı eşlendirmeye devam edilir.

Hızlandırılmış eşlendirmenin sonraki turunda, ikinci turda, işlemler şu biçimde gelişir:

- Oyuncular bilinen yöntemle puan gruplarına ayrılır.
- İki puanlı gruptan başlayarak sıfır puanlı gruba kadar bilinen yöntemler ve kurallara göre ikinci tur eşlendirmesi yapılır.
- Dikkat edilecek olursa, bu eşlendirmede, bir puanlı oyuncuların bulunduğu grupta, mavi eşlendirme grubunda yer alıp da ilk tur kaybeden oyuncularla, kırmızı eşlendirme

grubunda olup ilk tur oyununu kazanan oyuncular yer alacaktır.

- Böylece, kuvvet puanı yüksek fakat ilk turda kaybetmiş oyuncular, kuvvet puanı düşük ama ilk turda kazanmış oyuncularla eşlendirilmiş oldu.

Bu kez, hızlandırılmış eşlendirme yönergeye göre 2 tur olarak ilan edildiği varsayılırsa, üçüncü tura gelindiğinde, ilk tur eşlendirmesi öncesi S1'e verilen 1 (bir) puanlar silinerek, eşlendirmeye gerçek puanlarla devam edilecektir.

Oyuncuların unvan koşullarını yerine getirmelerini kolaylaştırmak için doğru eşlendirilmeden uzaklaşılmasına izin verilmez.

Yayınlanmış eşlendirmenin değiştirilmesi

Bir anlamda 'Mutlak Değerleri' kapsamayan eşlendirmeden söz edilmekle birlikte daha önce aralarında oynamış iki oyuncu, birbirleriyle oynamak zorunda kalmadıkça yayınlanmış bir eşlendirme değiştirilmez.

Round Robin (Döner-Berger) Sistemi

Round Robin Eşlendirme Sistemi, az sayıda oyuncunun katıldığı turnuvalar için idealdir. Çünkü temel mantık katılan her oyuncunun birbirleriyle oynaması üzerinedir.

Round Robin sistemiyle yapılacak yarışmalarda, eşlendirme, Berger tablolarına uygun olarak yapılmalıdır. Sıra kurası çekme işlemi sonunda bu tablolar kullanılır. Pek çok eşlendirme yazılımı bu sistemi sağlamaktadır.

Eşlendirmeye alınacak oyuncu sayısına göre gerekiyorsa birkaç grup oluşturulabilir. Grupların sonunda bir final grubu yapılacaksa grupları oluşturan oyuncular arasında kuvvet dengesinin olması doğru olacaktır.

Burada da genel kuralların dışında yarışmaya özgü yeni kurallar uygulanabilmektedir.

Sıra kurası sonrasında ayrılan oyuncular

Eşlendirmede kullanılacak sıra kurası çekiminden sonra, birinci turdan önce, ayrılan veya çıkarılan bir oyuncu olursa kura çekimi yenilenir. Ayrılan oyuncu çift sayılı ve son numaralı oyuncuysa veya çıkan oyuncunun yerine yeni bir oyuncu alınacaksa kura işlemi yenilenmez.

Yarışmadan çıkan oyuncuların durumu

Oyuncular, yarışmaya katılmakla, yarışma boyunca oynama yükümlülüğünü kabul etmiş sayılırlar. Böyle olmakla birlikte, bir oyuncu bir yarışmadan ayrılır veya çıkarılırsa sonuca ilişkin uygulama aşağıdaki gibidir:

- Bir oyuncu oyunlarının %50'sinden azını tamamlamışsa, sonuçlar yarışma tablosunda kalır (tarihi ve kuvvet puanına ilişkin nedenlerle). Ancak yarışmanın son sıralamasında yer almaz.
- Oyuncunun oynanmamış oyunları turnuva tablosunda (-), rakiplerinin sonuçlarıysa (+) ile gösterilir. İki oyuncu da mevcut değilse bu durum iki (-) ile gösterilir.
- Oyuncu oyunlarının en az %50'sini tamamlamışsa, sonuçlar yarışma tablosunda kalır ve son sıralamada yer alır. Oyuncunun oynanmamış oyunları yukarıda açıklandığı gibi gösterilir.

İsviçre Sistemi ve Round Robin Sistem Eşlendirme Kuralları ve örnek uygulamalarına 'Eşlendirme-Eşitlik Bozma Sistemleri' kitapçığında yer verilmiştir.

Oynanmamış Oyunlar 'Unplayed Games'

Hakemi bilgilendirmeden yarışmaya gelmeyen bir oyuncu, sonraki eşleştirme yapılmadan kabul edilebilir güçlü bir gerekçe sunmuyorsa yarışmayı terk etmiş sayılır.

Oyuncular, 'bir nedene' dayanmadan, bir oyunu oynamadan kaybederse yarışmaya devam edip etmeyeceğine hakem karar verir. Bu, FIDE Yarışmalar Genel Yönergesinin esas maddelerinden biridir. Söz konusu 'bir neden', bir gerekçe varsa ve hakem bu gerekçeyi kabul ederse oyuncu yarışmaya devam edebilir. İleri sürülen her gerekçe oyuncuya devam etme hakkını vermez. Oyuncunun tura gelmeyişinin nedeni kabul edilebilir olmalıdır. Güçlü nedenlere dayanmalıdır. Aksi durumda yarışmadan çıkarılır. Sonrası başhakemin takdir hakkıdır.

Durumun hakemin takdir hakkı olması kuralın özünde saklıdır. *"Hakem başka bir karar vermedikçe"* söylemiyle bu durum ortaya konulmaktadır. Nitekim bunu yarışmalarda yaygın olarak görmek olanaklıdır.

Bu durumdaki oyuncunun yarışmaya devam edeceğine ilişkin bildirimde bulunması gerekecektir. Bu bildirim yeni eşleştirme yapılmadan önce başhakeme

ulaşmalıdır. Oyuncu, ileri sürülen gerekçe karşısında yeni eşlendirmeye başhakem tarafından alınabilir.

Ulusal federasyonlar, organizatörler; oyuncunun, yarışma boyunca en çok kaç kez oynamadan kaybederek veya eşlendirmeye girmeden yarışmaya devam etme hakkının saklı olabileceğini düzenleyebilir. Ülkemizde, özgün mevcut düzenlemeye göre, oyuncular hangi nedenle olursa olsun iki turda yer almamaları durumunda yarışmadan çıkarılmaktadır.

Başhakemin son tura katılmayan oyuncular için de bir uygulama yapması beklenir. Yarışmada derece sıralamasını, ödül listesini, yeterlilik listesini etkilemeyen oyuncuların son turda oynamadan ayrılmaları, bu yolla kaybetmeleri görülmeye alışılmış sonuçlardandır. Ancak, son turda ayrılan, bu yolla kaybeden oyuncular bu durumlarıyla derece sıralamasını olumsuz etkiliyorsa, yeterlilik listesini bozuyorsa, ödül listesini alt üst ediyorsa başhakem kayıtsız kalmamalıdır.

FIDE Yarışmalar Genel Yönergesi *"oyuncular bir nedene dayanmadan, bir oyunu oynamadan kaybederse başhakemin farklı bir kararı olmadıkça"*

yarışmadan çıkarılır" dediğini anımsamakta yarar var. Bir nedene dayanmadan, örneğin üçüncü turda, oynamadan kaybeden oyuncu nasıl ki yarışmadan çıkarılıyorsa aynı biçimde son tura katılmayarak oynamadan kaybeden oyunculara da aynı karar uygulanmalıdır. Yani, oyuncu yarışmadan çıkarılmalıdır.

Yarışmadan çıkarmayı salt eşlendirmeyeyle ilişkilendirilmesi doğru olmaz. Yarışmadan çıkarmak derece sıralamasından, ödül listesinden, yeterlilik listesinden çıkarma olarak da düşünülerek böyle uygulanır. Son tur öncesi ödül listesinde veya yeterlilik listesinde yer almayı garantileyen oyuncu son tura katılmayarak oynamadan kaybetmesi durumunda çok akla yatan bir gerekçe ileri sürebilir. Başhakem bu durumda gerekçenin kanıtlanmasını oyuncudan istemelidir. Oyuncu ileri sürdüğü gerekçesinin gerçekliğini kanıtlaması durumunda, başhakem, ancak o zaman oyuncuya listelerde yer vermelidir. 'Güçlü nedenlere dayanma' söyleminin böyle anlaşılmasında yarar vardır.

FIDE yarışmalarında, bir süre önce, bu şekilde yarışmadan ayrılan oyuncuların rakipleri de cezalandırılıyordu. Örneğin, son tura katılmayan bir oyuncunun rakibi alacağı puanla norm elde etmişse bu norm geçersiz sayılıyordu. Uygulama bu

denli katıydı. Rakiplerin kazandıkları haklar sonradan geçerli kılındı.

Verilen her karar bir kurala dayanmalıdır. Başhakemin vereceği tüm kararlar öncelikle 'FIDE Satranç Kuralları' ile açıklanabilir olmalıdır. Sonra diğer kuralların yanında 'Yarışma Kurallarına' dayanan kararlar alınmalıdır. Temel ilkeler böyleyken, ulusal federasyonların, FIDE Kurallarıyla çelişmeyen özgün başka yarışma kuralları da koyabilecekleri, bu kuralların da uygulamada daha öncelikli olarak uygulanacağı bilinmektedir.

Yasaklanmış Eşlendirme 'Forbidden Pairing'

FIDE süreç içinde pek çok alanda düzenleme yapmıştır. Yapılan her düzey yarışmada uygulamaların benzer olması gerekir. Bu düzenlemelerden ikisi, FIDE Yarışmalar Genel Yönergesi ve FIDE İsviçre Sistemi Eşlendirme Kuralları'dır. (FIDE Swiss Rules) Kural metinlerinde sistem tüm ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Eşlendirmede yapılacak kısıtlamaya FIDE Yarışmalar için Genel Kurallarında değinilir.

Kavram

Eşlendirmede bir kısım kısıtlamalar uygulanabilir. Bu durum, olası sakıncaları ortadan kaldırmak amacıyla ve olanaklıysa, belli bir turdan sonra, örneğin son turlarda bazı oyuncular, kulüpler, ülke takımları eşlendirilmeyerek kısıtlama uygulanır.

Gerekçe

Yarışma sonunda aynı ülke veya aynı ilin birden çok kulübü veya oyuncuları için olası durumlar şöyle sıralanabilir:

- Küme düşme hattında olabilir.
- Şampiyona derecesine girmeye yakın olabilir.
- Olası bir nitelik ya da yeterlik listesine girme mücadelesi yapıyor olabilir.
- Bu kulüplerin veya oyuncuların böylesi bir sıralamayla ilişkileri olmasa da

alacakları sonuçların rakipleri için anlamlı olacağı durumlar olabilir.

- Eşlendirilmeleri zorunlu durumları da başhakem görmelidir. (Aynı puanda iki takım veya oyuncu varsa, derece için eşlendirilmeleri zorunluysa...)

Uygulama

Bu olasılıklar üzerine, teknik toplantıda katılımcılara olası uygulamanın yapılabileceği bilgisi verilmelidir. Olası uygulamaya önceden, yarışma yönergesinde de yer verilmelidir. Uygulamaya karar verildiğinde de eşlendirme yapıldıktan sonra tur öncesi katılımcılar bilgilendirilmelidir.

- Her tur sonunda elde edilen verilere göre yapılan yeni eşlendirme, yeni eşlendirme listesi duyurulmadan önce, başhakem tarafından kontrol edilir.
- Yapılan kontrollerde olası sonuçlar görülmüşse eşlendirmeden vazgeçilir.
- Kısıtlamaya ilişkin eşlendirme önlemleri alınarak yeni eşlendirme yapılır.
- Bu işlemin kaç tur boyunca gerçekleşeceğine başhakem karar verir. (Örneğin son tur, son iki-üç tur...)
- Sayılan olası durumların gerçekleşmeyeceği bir eşlendirme

için de kısıtlama yapıp yapmamaya yine başhakem karar verir.

Farklı kısıtlama uygulamaları

Başka kısıtlama nedenleri de olabilecektir. Bazı yarışmaların yönergesinde yer verilerek de aynı ülke, aynı ilin takımlarının veya oyuncularının eşlendirilmeyeceğine organizasyon karar vermiş olabilir.

Bu durumda eşlendirme bireysel yapılır ama sonuçları ülke adına kaydedilebilecektir. Bu durumda ilk turdan önce böylesi oyuncular için birbirlerine karşı kısıtlama uygulanır.

Dini inanış veya siyasi anlayış nedenlerini temel alan gerekçelerle de eşlendirmede kısıtlama yapılabilir. Kurallarda veya yarışma yönergesinde böylesi bir gerekçeye yer verilmese de yarışmaların geleneği kapsamında değerlendirilir. Teknik toplantıda, birinci tur eşlendirmesi yapılmadan önce, böyle bir başvuru olursa başhakem bunu dikkate almalıdır. Başvurunun lke veya kulüp yöneticisi tarafından yapılması gereğini vurgulamakta yarar var.

Yaşanılan rneklerde İran ve bazı Arap lkelerinin İsrail takımıyla veya İsraili oyuncularla oynamak istemediklerine rastlanmıştı.

Sıralama ve Sonuç Yanlışlıklarının Düzeltilmesi

Hangi eşlendirme sistemi kullanılırsa kullanılsın sıralama ölçütlerinde ve oyunun sonucunda yanlış yazılmalar olabilmektedir. Bu yanlışlıklar belli kurallar içerisinde düzeltilir. İsviçre Sistemi Eşlendirme Kurallarının uygulandığı satranç yarışmaları için 'FIDE İsviçre Sistemi Turnuvalar Genel Kuralları' (*General Handling Rules for Swiss Tournaments*) bu durumu düzenlemiştir. Uygulamada yanlışlıkların düzeltilmesi işlemi özellikle hakemleri ilgilendirmektedir. Yanlışlığı hakemler, oyuncular ya da üçüncü kişiler fark ederek bu yönde bir başvuruda bulunabilir. Uygulamada önemli etmen başvuru ve uygulama zamanıdır.

Kuvvet puanı veya unvan yanlış yazılmışsa

Oyuncuların eşlendirmede kullanılacak sıralama ölçütleri kurallarla belirlenmiştir. Yalnızca eşlendirme amacıyla oyuncular şu ölçütlere göre sıralanır:

- Puan (skor-sonuç).
- Kuvvet Puanı (rating).
- FIDE Unvanı (GM-IM-WGM-FM-WIM-CM-WFM-WCM-unvansız).
- Alfabetik sıra (başka bir ölçüt kullanılacaksa yarışma yönergesinde yer verilir).

Ana liste sıralaması, eşlendirme numaralarının belirlenmesine yönelik

olarak ilk turdan önce yapılır. En üstteki oyuncu 1 numaralı oyuncu olarak belirlenir. Bu numaralar geçicidir. Bilindiği gibi, eşlendirme de bu sıralamaya göre yapılır. Kuvvet puanlarının veya unvan gibi ana liste sıralamasını oluşturan ölçütler yanlış yazılarak sıralamanın bu şekilde yapılması durumlarında yanlışlığın giderilmesi gerekecektir. Oyuncuya olduğundan daha büyük veya daha küçük değerde bir kuvvet puanı yazılarak yapılan eşlendirmenin sağlıklı olduğu söylenemez.

Dördüncü tur

Yanlış yazımın düzeltilmesine ilişkin uygulamada en önemli nokta dördüncü turla birlikte ortaya çıkmaktadır.

- Sıralamayı belirleyen ölçütlerdeki yanlışlık yarışma boyunca her aşamada düzeltilebilir.
- Düzeltilme işlemi yeni eşlendirme yapılmadan önce yerine getirilir.
- Düzeltilme işlemi yapıldıktan sonra **sıralama yeniden yapılır**. Yeni eşlendirmeye bu yeni sıralamayla devam edilir.
- Dördüncü turla birlikte, sıralamayı belirleyen ölçütlerdeki yanlış yazılan değerlerde yapılacak düzeltmelerden sonra, **sıralamada artık bir değişiklik yapılmaz**.

- Sonraki turlarda eşleştirme sıralamanın bu haliyle yapılır.

Sonuçlar, renkler veya kuvvet puanı yanlış yazılmışsa

Hakemler, yorgunluktan ve dikkatsizlikten olsa gerek, maçın sonucunu hatalı kaydedebilmektedir.

Bir başvuru olsa da olmasa da, oyunun sonucunun, eşleştirme renginin veya oyuncunun kuvvet puanının yanlış yazıldığı fark edildiğinde bu verilerin düzeltilmesi gereklidir. Bir sonuç yanlış yazılmışsa, oyun yanlış renklerle oynanmışsa, böylesi yanlışlıkların düzeltilmesine ilişkin, oyuncular tarafından yapılacak başvurular için yarışma yönergesiyle ya da uygulanacak programla duyurulan bir başvuru süresi vardır. Bu süre, yarışmanın geneliyle ilgili 'itiraz süresiyle' karıştırılmamalıdır. Tur sonuçlarının yayınlanmasından sonra başlayan bu sürede hatalı verilerin düzeltilmesine yönelik olarak başvuru yapılabilir. Bir sonuç yanlış yazılmışsa, oyun yanlış renklerle oynanmışsa yanlışlığa ilişkin başvuru bu süre tamamlandıktan sonra hakemler tarafından dikkate alınmayacağını genel kurallar belirlemiştir. Düzeltme işlemi sırasında dikkat edilecek adımlar vardır. Sıralamayı belirleyen ölçütler için dördüncü turdan itibaren sıralamanın yenilenmeyeceğini

anımsayarak, sonuç, renk veya sıralama ölçütü yanlışlığı fark edildiğinde doğru veriler bir sonraki turun eşlendirmesi ve sıralamasında kullanılır.

- Yeni eşlendirme yapılmamışsa, yeni eşlendirme yanlışlık giderildikten sonra yapılır.
- Yeni eşlendirme yapılmış, ancak eşlendirme duyurulmamışsa, yapılan eşlendirme bozulur. Yanlışlık giderildikten sonra eşlendirme yeniden yapılır.
- Yeni eşlendirme duyurulmuşsa, tur bu şekliyle oynanır. Bu turun sonuçlarına ilişkin işlemler tamamlandıktan sonra yanlışlık düzeltilir.
- Yanlışlık bildirimi sonraki turun eşlendirmesi de ilan edildikten sonra yapılmışsa verilerde bir düzeltme yapılmaz.
- Yarışma tamamlandıktan sonra, sadece kuvvet puanı hesaplamaları için, yarışma sonuçlarındaki hatalı veriler düzeltildikten sonra ilgili birimlere gönderilmelidir.

Kural koyucu, hatalı verilerin yarışmanın sonuna kadar geçecek süreçte düzeltilmesinin kötüye kullanıldığını düşünmektedir.

Yarışmadan Çıkarılan Oyuncular

Satranç yarışmalarından, istenmese de, oyuncular hakem tarafından yarışmadan çıkarılabilir. Oyuncular genel anlatımıyla 'disiplinsizlik' nedeniyle yarışmadan çıkarılırken, yarışma kurallarına göre de, yarışmadan çıkarılmak zorunda kalınan durumlar da vardır. Oyuncu kendi isteğiyle de yarışmadan çıkabilir.

Bu oyuncuların durumu nasıl değerlendirilmelidir?

Bu konudaki kurallar ve uygulamalar nasıldır?

Konumuzun öznesi oyuncular, yarışma kurallarında 'çıkarılan oyuncu' olarak anılır. Eşlendirme sistemlerinde, çıkarılan oyuncuların eşlendirmedeki durumlarına değinilir. Yarışma yönergelerinde de çıkarılan oyuncular için çeşitli hükümler yer alır. Kendi isteğiyle ayrılan oyuncular da benzer sonuçlarla karşı karşıyadır.

Genel kurallar

Yarışma ne zaman başlar ne zaman biter?

Kuralların uygulanması bu sorunun yanıtıyla birlikte daha bir anlam kazanır. Yarışma için oluşturulmuş takvime bağlı kalınarak, yarışmanın kayıt kontrol işlemleriyle başladığını ve ödül töreni sonunda da bittiği söylenebilir. Süreç

böyle anlaşılırsa, oyuncuların her aşamada yarışmadan çıkarılabileceğini söylemek de kolaylaşacaktır.

FIDE Yarışmalar Genel Yönergesi, *"Oyuncular bir nedene dayanmadan, bir oyuna gelmeyerek kaybederse yarışmadan çıkarılır."* der. Ülkemiz uygulamalarıyla da hangi nedene dayalı olursa olsun iki tur oynamayan oyuncular da yarışmadan çıkar.

İsviçre Sistemi Eşlendirme uygulamalarında, eşlendirme duyurulduktan sonra, henüz birinci tur dahi başlamadan, bir oyuncu hakem tarafından yarışmadan çıkarılabilir. Bu durumda eşlendirme değişmeyecektir.

Sonraki turlarda yarışmadan çıkarılan oyuncular için de, sonuçları itibarıyla, olası uygulamalar yarışma yönergeleriyle de belirlenebilmektedir.

Ancak değişmeyecek bir kural vardır. O da yarışmadan çıkan veya çıkarılan oyuncuların yarışma tablosunda kalacakları gerçeğidir.

- Yarışmanın hangi aşamasında olursa olsun geçerli bir lisansa sahip olmadığı veya oynamasına engel bir cezası olduğu halde yarışmada yer aldığı saptanan oyuncular yarışmadan çıkarılır.

- Yarışmanın hangi aşamasında olursa olsun, kişilerden veya iletişim cihazlarından yardım alarak yarıştığı veya doping yaptığı saptanan oyuncu yarışmadan çıkarılır.
- Takım ana listesinde yer alan bir oyuncu, o turda oynamıyor olsa bile, yarışmadan çıkarılabilir. Böyle olunca da turlar boyunca maça çıkış listelerinde yer alamayacaktır.
- Takım maça çıkış listesi verildikten sonra bir oyuncu yarışmadan çıkarılabilir. Yönergeye göre, maça eksik sporcuyla çıkma konusunda bir düzenleme varsa takımın maça çıkış listesinin yenilenebileceğine yönelik karar hakem tarafından verilir.

Yarışma yönergelerinde değinilen uygulamalar

Yarışma yönergelerinde yer verilmesiyle de yarışmadan çıkarılan oyuncuların statüsü üzerine bazı yaptırımlar ve kısıtlamalar uygulanabilmektedir.

Geçerli bir nedene dayanmadan, son turda yer almayarak, oynamadan kaybeden oyuncu, genel uygulama gereği, yarışmadan çıkarılır. Bu aşamada da yarışmadan çıkarılan oyuncu yarışma sonunda elde edebileceği haklardan yararlanamayacaktır. Bu oyuncu derece sıralamasında, ödül listesinde, yeterlilik listesinde yer alamayacaktır.

Kendi isteğiyle ayrılan oyuncu da çıkarılan oyuncu gibi değerlendirilerek derece sıralamasında, ödül listesinde, yeterlilik listesinde yer alamayacaktır.

Bir oyuncu, son tur oynandıktan sonra da hakem tarafından yarışmadan çıkarılabilir. Bu durumda, derece sıralaması duyurulmuş olsa bile, yarışmadan çıkarılan bu oyuncu sıralama listesinden çıkarıldıktan sonra güncellenmiş sıralama yeniden duyurulmalıdır.

Ödül töreni sonrasında da bir oyuncunun yarışmadan çıkarılabileceği unutulmamalıdır. Bu durumda hakemin mevcut kurallar içerisinde oyuncuya uygulayabileceği bir yaptırım kalmamıştır. Varsa, uygulanacak yaptırımlar başka kurulların görev kapsamında olacaktır.

Yarışmanın hangi aşamasında olursa olsun, disiplinsiz davranışları nedeniyle, hakem tarafından yarışmadan çıkarılan oyuncuların, ayrıca, hakem raporuna dayalı olarak disiplin kuruluna da sevkleri istenebilir. Disiplin yargılaması sonunda suçlu görülen oyuncudan, varsa, o yarışmadan elde ettiği derece, ödül, norm, unvan gibi haklar geri alınır.

Bu kısıtlamalara yarışma yönergelerinde yer verilir.

İtirazlar ve İtiraz Kurulları

Anlaşmazlıkların uygun bir şekilde çözülmesi için, başhakem veya yarışma yöneticisi her türlü çabayı göstermelidir. Uzlaşma yoluyla sorunların çözümü yeğlenmelidir. Bu yöntemin yetersiz veya başarısız olması durumunda, başhakem, satranç oyun kuralları ve yarışma kurallarının ortaya koyduğu cezaları uygulayabilmelidir.

Satranç etkinliklerinde kurallara aykırı karar ve uygulamalara, etkinliğin yönerge, duyuru ve planlamalarına çeşitli itirazlar yapılabilmektedir. Bir oyuncu veya bir takımı temsil eden, yarışma kayıt işlemi yapılmış bir yetkili, herhangi bir karara karşı itirazda bulunabilir. Değerlendirme başhakem veya yarışma yönetici tarafında yapılır.

Etkinlik başlamadan önce yapılacak itirazlara, konusuna göre, organizasyon yöneticileri çözüm bulmak durumundadır. İtirazlar başhakem veya organizasyon yöneticisi tarafından çözümlenirken, bunların çözüme ilişkin karar ve uygulamalarına da itiraz edilebilmektedir. Bu durumda da, eğer etkinlik yönergesi oluşturulmasına izin veriyorsa, 'İtiraz Kurulları' yapılan itirazları çözümleyerek karar verir.

Kurula sunulacak itirazlar için itiraz

güvence bedeli önceden yazılı olarak belirlenir. İtirazların yapılabileceği en son tarih ve saat de yazılı olarak duyurulmalıdır. İtiraz yerinde görülür ve değerlendirilirse, güvence bedelinin tamamı veya bir kısmı iade edilebilir. Ayrıca, itiraz kabul edilmezse de güvence bedeli kurulun kararıyla yine de iade edilebilir.

İtiraz konusu

Yaygın algılama, etkinlik sırasında, salt hakem karar ve uygulamalarına itiraz edilebileceği yönündedir. Etkinliğin diğer aşamaları ve süreçleri, izlenen yol ve uygulamalar da belli ölçüde itiraz konusu olabilir.

- Rakibin FIDE Satranç Kurallarına göre ihlal yapması,
- Eşlendirmede veya diğer kayıtlarda yanlışlık olması,
- Hakemlerin kurallara uygun karar vermemeleri,
- Oyuncu ve/veya kaptanların kendisi veya takımıyla ilgili olarak verilen bir kararı uygun bulmaması,

gibi başlıklar 'hakem kararlarına' yapılabilecek başlıca itiraz konuları olarak sıralanabilir. Burada sıralananların her birinin içinde itiraza konu olacak başka alt konuların da olabileceği unutulmamalıdır.

- Yönergelerin, uygulanacak takvim

veya yarışma programının uygunsuzluğu,

- Oyun araç ve gereçlerinde oyuna engel kusurlar olması (satranç donanımlarının bozuk, kırık veya norm ölçülerde olmaması...),
- Etkinlik ortamının satranç oynamaya uygun olmaması (iklimlendirmenin yetersizliği, masa ve sandalyelerin kırık veya kirli olması, ışık kaynağının yetersizliği, gürültü, genel kirlilik...),
- Etkinlikte yer alan paydaşların, katılımcıların satranç ve spor etiğine aykırı davranışlar sergilemesi,

itiraza konu olabilecek organizasyon bütünlüğünü ilgilendiren diğer nedenlerden birkaçıdır.

Yönergelerde, itirazların çeşidine bakmaksızın, o turda yapılacak itirazlar için son bir süre belirtilir. Organizasyon yöneticisi ve hakemler, kendilerine gelen bu tür başvurularda bu sürenin aşılp aşılmadığına dikkat ederler. Yönergede yer alan süre itiraz başvurusunun

yapılacağı zaman aralığıdır. Bu süre, o turda yapılacak itiraz başvurusunun en son yapılabileceği son süre olarak bilinmelidir. Bununla birlikte bazı konular *"Süre doldu, itiraz için öngörülen süre aşıldı."* biçiminde geri çevrilmemelidir. Yarışmanın genel konuları, organizasyon alanındaki yaşam konuları, organizasyon sistemi üzerine yapılacak itirazlar için başvurusunun son süresi yoktur. Her zaman yapılabilir. Bu türden başvurular her zaman dikkate alınmalıdır. Özellikle maç sonucunun yanlış yazıldığı konusunda yapılacak başvurularda yanlışlığın hangi turda, hangi masada olduğu, maç sonuç çizelgesi, eşlendirme yazılımı üzerinden ve öncelikle notasyon kağıtlarından mutlaka araştırılmalı ve varsa bir yanlış veri girişi düzeltilmelidir. Bu sırada, düzeltme için FIDE'nin koyduğu süre kısıtlaması da gözden geçirilmelidir.

İtiraz konuları kapsamında belirtilen ve benzeri durumlardaki itirazlar, oyuncu, kaptan veya yöneticiler tarafından sözlü olarak da başhakeme yapılabilir. Organizasyon yöneticisine yapılan başvurular da geçerlidir. Başhakem veya organizasyon yöneticileri, itirazların mutlaka itiraz kuruluna taşınıp taşınmayacağına bakmaksızın, bu başvuruların bir de yazılı biçimde kendilerine ulaşmasını istemelidir.

Hakem kararlarının dışındaki konular başhakemin doğrudan yanıt vereceği, çözüm üreteceği konular değildir. Ancak, göz önünde en yetkin kişi, erk sahibi olarak tanınıp bilindiğinden, bu tür başvurular da başhakeme yapılabilmektedir. Başhakem, hakem kararları dışındaki itirazları organizasyon yöneticisine yönlendirir. Organizasyon yöneticisi de doğrudan kendisine yapılan her itiraz başvurusunu başhakemle paylaşmalıdır.

Hakem kararlarına ilişkin başvuruları öncelikle başhakem çözmelidir. Başhakem kendisine yapılan başvuruyu mutlaka değerlendirmelidir. İtiraz kuruluna doğrudan gönderilmemelidir. Başhakem, hakemlerin bir kısmını, oyun sırasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklarda oyuncuların başvurularını, kural uygulamalarına ilişkin itirazlara çözüm bulmak ve karar vermek için görevlendirebilir (konum tekrarları, geçersiz hamle uygulamaları gibi). Hakeme yapılan başvuruya verilen yanıt ve çözümler, başhakem adına ortaya konulmuş çözüm yolları ve kararlarıdır. Dolayısıyla hakemler tarafından önerilen çözüm yolu ve kararlar gerektiğinde başhakem tarafından da incelenebilir. Yapılan incelemede başhakem, hakemin önerdiği çözüm yolunun veya kararın

tamamını veya bir kısmını değiştirebilir. Başhakem bu kararı değiştirmeden önce inceleme yaparken:

- Hemen oracıkta, masanın başında kulaktan dolma kısa bilgilerle değil,
 - Tüm dış etmenlerden arınmış bir ortamda,
 - Konuya egemen olan, masada görevli hakem veya kararı veren hakemi dinleyerek,
 - Oyuncuların da diyeceklerini dikkate alarak,
 - Kurallar metninde yazılanları ve yorumları gözeterek,
- verilen ilk kararı bozma yönüne gitmelidir.

Verilen kararın çözüm yaratmadığını savunan taraf/taraflar, itirazlarını sürdürmeleri durumunda, varsa, itiraz kuruluna yazılı olarak başvuruda bulunma hakkına sahiptirler. İtiraz kurulu konuyu inceleyecek, durumun başvuru sahibinin ortaya koyduğu gibi olduğunu gördüğünde, bu kez başhakemin kararını bozacaktır. Doğru uygulama, başhakemin kararının itiraz kurulunda bozulması yerine, kurula gitmeden başhakem tarafından durumun düzeltilmesi yönündedir. Başhakemin bu uygulaması doğru uygulama olarak kabul edilir.

İtiraz kurulu

Etkinlik yönergelerinde, etkinlik sırasında oluşacak durumlara göre yapılacak

İtirazları değerlendirecek, karara bağlayacak 'İtiraz Kurulu'nun oluşup oluşmayacağına yer verilebilir. İtiraz kurulu oluşturulmayacaksa, etkinlik sırasında yapılan itirazlara, başhakemin verdiği kararlar son kararlar olacaktır. Bu durumda, FIDE Satranç Kurallarına dayalı uygulamalarına olan itiraza ilişkin kararlarında, başhakemin üstünde bir itiraz yeri yoktur.

Bunların dışında kalan karar ve uygulamalar için, organizasyon bütünlüğünde ele alınacak konularda başkaca ilgili kurum ve kuruluşlara, yargı katlarına dahi itiraz edilebilir.

İtiraz kurulunun oluşumu yönergeyle sağlanmışsa, konu itiraz kurul tarafından değerlendirilir ve karara bağlanır. Kurulun vereceği karar son karardır. Başhakem kurulun verdiği kararı uygular.

İtiraz kurullarının oluşumu, kuruluş ve çalışma prensipleri yazılı kurallara dayanmalıdır. Kurul gerektiğinde bu kaynaklara başvurarak çalışmalarına yön verebilmelidir. İtiraz kurulları genellikle seçimle, atamayla veya her iki yöntem kullanılarak bir araya getirilmiş üyelerden oluşur. Üyelerin hangi ölçütlerde ve niteliklerde olacağına yazılı kaynaklarda yer verilmelidir. Seçimle iş başına gelen üyeler, teknik toplantıda toplantıya katılanlar tarafından gösterilen adaylar arasından seçilir. Ancak, atama yapılarak kurulda yer verilen üyeler o etkinlikte oyuncu, antrenör, hakem gibi görevlerde olmamalıdır. FIDE etkinlikleri kapsamındaki yarışmalarda kurulun üyeleri 21 yaşından küçük olamayacaktır. Yerel etkinlikler için bu yaş düzenlemesi 18 olarak da belirlenebilir.

Kurulun çalışma düzeni

Başhakem, kendisine gelen itiraz başvurusunu teslim aldığı tarih ve saati başvuru dilekçesinin üzerine kaydetmelidir. Bu haliyle başvurunun bir örneği itirazı yapan tarafa da verilir.

Başvuru, kurulun çalışmalarına kaynaklık edecek mevzuat ve dokümanlarla birlikte kurula sunulur. Aynı konuda birden çok başvuru olabilir. Kurul bu başvuruları birleştirir, tek dosyada işlem başlatır. Kararlar gerekliyse ayrı ayrı verilir.

Kurul, çalışmalarını sakin, katılımcılardan uzak, dış etmenlerden etkilenmeyecek ve güvenlik içerisinde çalışılabilecek uygun ortamda yapmalıdır. Organizasyon yöneticileri, planlama aşamasında böylesi çalışmalar için gereken ortamı önceden düzenlemelidir.

İnceleme

Kurul, itiraza konu olan durum karşısında, itirazın tamamını veya bir kısmını kabul edebilir. Kurul itiraz başvurusunu öncelikle 'usul yönünden' inceler.

- Başvuru zamanında yapılmış, güvence bedeli tam ve eksiksiz yatırılmış olmalıdır.
- İtiraza ilişkin konu üzerine gerekli belgeler, delil niteliğinde sayılabilecek belge, araç, gereç, yayın türündeki materyaller ve diğer dokümanlar sunulmuş olmalıdır.
- Tamamlanması olanaklı olan eksiklikler tamamlanır.
- Eksiklikler tamamlanamıyorsa başvuru usul yönünden reddedilir.

Usul yönünden incelenen başvuru kabul edilmişse 'esas yönünden' görüşmelere başlanır.

- Başvuru konusuna bağlı olarak hamle yazımları (notasyon kağıtları).
- Eşlendirmenin nasıl yapıldığına ilişkin rapor başhakemden istenebilir.

- Kurul, gerektiğinde, eşlendirme yazılımının kullanımı, yazılımın incelikleri ve benzer uzmanlık gerektiren uygulamalar için bilirkişiler atayabilir.
- Kurul, itiraza konu olan durum hakkında ilgili hakem / hakemler veya oyuncu /oyuncular veya yöneticilerle görüşebilir. Bu istemler başhakeme iletilir.
- Başhakem kurulun görüşme istemlerinin sırayla yerine getirilmesini sağlar.
- Kurulun yaptığı tüm görüşmeler tutanakla saptanır.
- Görüşmeler ifade veya savunma niteliğindeyse ilgililerin, yazılı biçimde soruları yanıtlaması istenir.

Kararlar

- Kurul çoğunlukla toplanır ve kararlar çoğunlukla alınır.
- Bir karar alınmasında çoğunluk sağlanamıyor, oylar eşit çıkıyorsa kurul başkanının oyu yönünde karar alınmış sayılır.
- Alınan kararlar veya karar metninde geçecek anlatımların bir kısmına veya tamamına karşı olan üyeler karşı olma gerekçelerini yazarak karar metnini imzalarlar.
- İtiraza konu olan durum karşısında kararlar, FIDE Oyun Kuralları, FIDE Yarışmalar Genel Yönergesi, yasalar, yönetmelikler, talimat, yönerge ve

prosedürlere uygun olarak verilir.

- Kararlar söz konusu yazılı düzenlemelere uygun olarak gerekçeleri ve dayanaklarıyla alınır.
- Kurulun verdiği kararın sayılan düzenlemelere aykırı olması durumunda, başhakem, önceki verdiği kararı uygulamakta direnebilir.

Ara Kararlar:

Gerekli incelemenin yapılabilmesine yönelik olarak, yapılacak uygulamaların neler olacağı, ifade ve savunmaların istenmesi, bilirkişiler ve benzer uygulamalar için 'ara kararlar' alınarak karar metni oluşturulur.

Son Karar:

İtiraz kurulu son kararında;

- İtirazı reddederek başhakemin kararını kesinleştirilebilir. Uygulamalardan sonra itiraza yönelik elde edilen bulgu, bilgi veya dokümanların yetersiz bulunması durumunda itiraz reddedilir. Karar,

başhakemin verdiği karar doğrultusunda düzenlenir,

- İtirazın haklı gerekçelere dayandırıldığı görülürse, itirazı yerinde görüp başhakemin kararını bozarak oyun ve oyunun sonucu hakkında yeni bir karar verebilir.
- İtiraz yerinde görülürse sadece itirazın yerinde bulunduğu yönünde karar alınamaz.
- Bu aşamadan sonra ne yapılacağı, uygulamanın nasıl olacağı, sonuçların ne olduğu gibi itirazı aydınlatacak ve sonuçları belirleyecek bir karar verilir.
 - ✓ Oyunun sonucu başhakemin kararının aksine, itiraz gerekçelerine dayalı olarak değiştirilebilir,
 - ✓ Oyuna kaldığı yerden devam edilebilir,
 - ✓ Oyun yeniden oynanabilir,
- Kararlar açık uçlu olmaz. Net ve uygulanabilir olmalıdır. Kararların uygulanabilirliği tartışma yaratmamalıdır.
- Kararın dayanak maddesinde, FIDE Oyun Kuralları, FIDE Turnuva Kuralları ya da diğer yazılı kuralların hangi maddesi ve uygulamasına göre karar verildiği belirtilir.

Bir nedenle hakem tarafından durdurularak hakem kararıyla bitirilen bir oyun üzerine yapılan itirazda, 'kaldığı

yerden devam ettirilmesi' kararı uygulamada güçlük yaratacak, yeni bir tartışma ve itirazlara yol açabilecek bir karar olabilecektir. Bu tür istemlerle yapılan itirazlarda, inceleme ve araştırmanın hızlıca yapılarak kararların alınması gerekecektir. Olası böyle bir kararın alınabileceği dikkate alınarak, itirazın yapıldığı oyunda yer alan oyuncuların dış etmenlerden etkilenmeyerek rahatsız edilmemeleri için uygun bir ortamda dinlendirilmeleri sağlanmalıdır. Oyuncuların gereksinimleri organizasyon yöneticileri tarafından sağlanmalı, kaptanlar, yönetici veya başkalarıyla görüşmelerine, ihlal nesnelerine ulaşmalarına engel olunması gibi önlemler alınmalıdır.

Benzer biçimde, oyunun yeniden oynanması kararı, durumun sabit, kurallarla açıklanabilen, kuralların oyunun yeniden oynanmasını emrettiği, dayanak kuralın açıkça bu yönde yorumlanabildiği gerekçelerine sıkıca dayanmalıdır.

Kurulun verdiği karar son karardır. Başhakem kurulun verdiği kararı uygulamak zorundadır. Başhakem itirazı yapan ilgilileri davet ederek kurulun kararını bir yazıyla bildirir. Bu bildirimde bildirimin yapıldığı tarih ve saat de yer alır. İtiraz kurulunda ele alınan tutanaklar, ifade ve savunmalar, kararlar ve yapılan

yazılı bildirimin bir örneği başhakemin yarışma dokümanları arasında yer alır.

Önlemler

İtiraz kurulunun çalışmaları sonuçlanıncaya ve karar metni açıklanıncaya kadar hakemler, yöneticiler ve görevliler yorum ve görüş bildirecek yazılı veya sözlü açıklama yapamazlar. Gerekliyse bir sonraki tur için eşlendirme yapılmaz. Kurulun çalışmalarının uzun bir zaman alması halinde, bir sonraki turun başlama saatinin aksamaması için başhakem eşlendirme için gerekli önlemleri alır.

Hakem kararlarının dışında, organizasyon bütünlüğünü ilgilendiren itiraz konularında, kurul, benzer çalışma düzeni ve karar aşamalarını bu kez organizasyon yöneticisiyle yürütür.

Birleştirilen Kategoriler ve Haklar

Etkinliklerde, çoğu kez, önceden yapılan planlamaya göre başvuru yapan oyuncu sayısı öngörölenden az olabilmektedir. Öyle ki, bazı durumlarda oyuncu sayısının kategorilerinde eşlendirme yapılamayacak kadar az sayıda olduğu da sıklıkla görülür.

Kategori nedir?

Spor terimi olarak bir tanımlama yapalım: *“Aralarında herhangi bakımdan ilgi veya benzerlik bulunan şeylerin tamamı, **grup**.”* (TDK Büyük Türkçe Sözlük.) Bu tanım bizi birleştirme işleminde doğru yola sevk edecektir. Yaş aralığı temel bir kategori olarak kullanılır. Yaş, o grupta bulunan oyuncuların aralarındaki temel benzerliktir. Benzer biçimde yaş sınırına dayalı olduğu için ‘gençler’ ve ‘emektarlar’ (veteran) da bir kategoridir. ‘Kadınlar’ bir kategorinin alt bileşenidir. Ancak, temelde bir kategori olmamakla birlikte böyle de anılmaktadır. Oyuncuların kuvvet puanına göre de kategori oluşturulur.

Etkinliklere hangi niteliğe sahip oyuncuların katılabileceği öngörölüyorsa, yaş sınırları ve bu sınırlara göre ‘kategorileri’, etkinliğin özel yönergesinde belirtilmelidir. Katılım için öngörölün kategorilerin/grupların seğiminde ildeki,

bölgedeki, ülkedeki oyuncu potansiyeli dikkate alınarak ayırım yapılmalıdır.

Böylece grupta eşlendirme yapılamayacak sayıda oyuncu olması durumunun önüne önceden alınacak önlemlerle büyük ölçüde geğilebilecektir.

Böyle durumlarda başhakem, mevcut oyuncularını nasıl ve hangi yöntemle eşlendirmeye alacağını, organizasyon ve yarışma yöneticileriyle birlikte karar vermek durumundadır. Organizasyon için planlanmış tur günleri, salon olanakları, ödöl planlaması gibi konular organizasyon ve yarışma yöneticileriyle birlikte çözümlenecek konulardır.

Nasıl bir eşlendirme yolunun seğileceğinin bir kurala dayanır olması gerekir. Asıl olan uygulanacak kuralın yazılı bir düzenleme şeklinde olmasıdır. Olası bu uygulamaya ilişkin ayrıntılara etkinlik için düzenlenen özel yönergede de yer verilebilir.

Teknik toplantı sonunda, ortaya böyle bir sonucun çıkması durumunda, uygulamanın nasıl yapılacağı, eşlendirme ve birleştirme kurallarının nasıl işleyeceğine ilişkin yazılı uyarılar yapılmalıdır. Bu yöntem, uygulama konusunu özel yönergede yer vermekten daha sağlıklıdır. Çünkü uzun metinler özel yönergeyi asıl yönlendirme özelliğinden

uzaklaştırabilir. Başhakem, organizasyon ve yarışma yöneticileri olası böyle bir duruma hazır olmalıdır. Uygulama senaryoları üzerinde planlamaları bulunmalıdır.

Önceden planlanmış grupta, planlanmış takvim içerisinde, eşlendirme yapılamayacak sayıda oyuncu bulunması durumunda bu oyuncular başka grupla birleştirilebilir. Esas olan oyuncunun başvurduğu ya da oynamasının zorunlu olduğu grupta oynayabilmesidir. Bunun için eşlendirme yapılabilecek diğer eşlendirme

sistemleri seçilebilir. (Döner sistem, ikili döner sistem.) Grupta bulunan oyuncu sayısına göre seçilebilecek eşlendirme sistemleri önceden bilinmelidir.

Seçilebilecek eşlendirme sistemleri de yazılı düzenlemeler arasında yer almalıdır.

- Grupta 1-2 oyuncu varsa başka grupla birleştirilmelidir.
- Grupta 3...10 oyuncu varsa döner veya etkinlik takvimi dikkate alınarak ikili döner eşlendirme sistemine başvurulmalıdır.
- Grupta 11 ve daha fazla sayıda

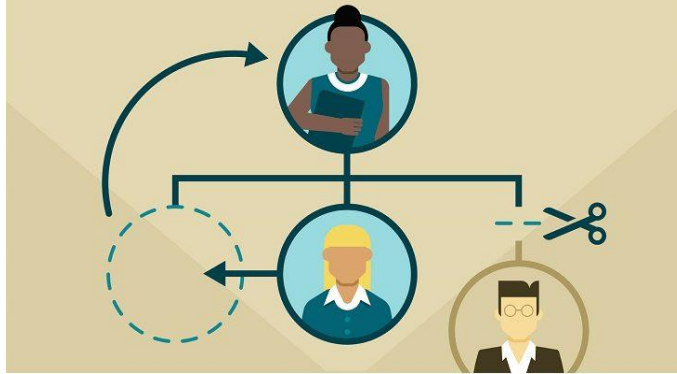
oyuncu olması durumunda önceden planlanan eşlendirme sistemi uygulanmalıdır.

Grubunda eşlendirilemeyen oyuncunun üst grupta oynama isteği olumlu karşılanmalıdır. Olası durumda, başhakem, organizasyon ve yarışma yöneticilerinin uygulama senaryolarında, oyuncuların hangi grupla birleştirileceklerine, etkinlik sonunda birleştirme sonucu gruba eklenen oyuncuların elde edecekleri hakların neler olacağı yer almalıdır. Bu durum,

uygulama öncesi oyuncu ve diğer paydaşlara 'uygulama yönergesi' biçiminde duyurulmalıdır. (Etkinliğin asıl yönergesi yayınlandıktan

sonra; beslenme, konaklama, birleştirme konuları için sonradan yayınlanacak yönergelerin asıl yönergesinin parçası olduğu, birlikte anılmaları gerektiği unutulmamalı.)

Temel ilke oyuncuların gruplarında eşlendirilerek oynamalarıdır. Bu ilke göz ardı edilmemelidir. Yaş aralığına göre düzenlenen bir etkinliğe kızlar alt bileşeni

de eklenebilir. Bu grupta eşlendirme yapılamayacak sayıda oyuncu olması durumunda oyuncuların o yaş aralığında genel grupta oynatılmaları esas olmalıdır. Burada öne çıkan seçim '**yaş aralığında oynama**' olmalıdır. Bunun dışındaki düzenlemeler (bir üst yaş aralığında kızlar alt bileşeniyle birleştirme) önerilmez. Olası böyle bir uygulama yapılacaksa da buna uygulama yönergesinde yer verilmelidir.

Birleştirme durumunda:

- Birleştirme sonucu gruba eklenen oyuncuların, birleştirme öncesindeki grupları için duyurulan haklarının korunması gerekecektir.
- Bu amaçla birleştirilen grubun final sıralamasında sonradan gelen oyuncular için ayrıca ek yeni bir sıralama yapılabilir. (Bir üst etkinliğe katılım hakkının korunması, konaklama veya ulaşım desteği sağlanması hakları...)
- Benzer durumda, grubun birleştirilmesiyle ortadan kalkan grup için önceden belirlenmiş destekler varsa (başvuru özendirme desteği...) o oyuncuların da bu desteklerden yararlanmaları gerekecektir.
- **Birleştirme sonucu eklenen oyuncular o grubun asıl oyuncularıdır.**

- Bu oyuncular, birleştikleri grup için önceden planlanmış ödülleri ve hakları elde ederler.
- Birleştirilen oyunculara, birleştirme öncesi grup için önceden öngörölmüş özendirme ödülleri varsa bu ödöllerin de verilip verilmeyeceğine organizatörler karar verecektir. Olası durumda, bunun için de ayrıca ek bir sıralama yapılmalıdır.
- Birleştirme öncesi grup ortadan kalktığı için o grup için ayrıca derece ödöllerini verilmez.

Kısaca; birleştirme sonunda, başka grupla birleşen oyuncular, birleştikleri grup için öngörölen hak ve ödöllerini tamamını hak edeceklerdir. Birleşmeden dolayı hak kaybına uğramamalıdır.

Ertelenen Oyunlar

Bir etkinlik, ancak çok zorunlu nedenlerle ertelenebilir veya yeri, tarihi, saati değiştirilebilir. Temel ilke etkinliğin önceden duyurulan yerde ve zamanda gerçekleştirilmesidir.

Oyunların ertelenmesi gerektiğinde karar aşamaları için hakemlerin, yarışma ve organizasyon yöneticilerinin yazılı kaynaklarının olması gerekir. Erteleme kararının kim tarafından ve etkinliğin hangi aşamasında verildiği önemlidir.

Etkinlik başlamadan önce erteleme

Etkinlik başlamadan önce erteleme söz konusuysa, yeni yer, tarih ve program organizatörler tarafından açıklanır.

Etkinliğin aşamaları sırasında erteleme

Etkinliğin aşamaları sırasında (buna tur başlamadan önce diyebiliriz) erteleme olaksa erteleme kararından dolayı oynanmayan turun/turların ne zaman oynanacağına başhakem karar verecektir.

Tur sırasında erteleme

Tur sırasında, tur yarıda kalır ve bir erteleme söz konusu olursa, turun ne zaman oynanacağına başhakem karar verecektir.

Kulüpler, oyuncular aralarında anlaşarak bir ertelemeye, turların programının değiştirilmesine karar veremezler.

Erteleme programı

Bazı süreçlerde kararların başhakem tarafından verileceği belirtilmişse de, yeni turun günü ve saati yarışma ve organizasyon yöneticileriyle birlikte belirlenir. Burada da temel ilke, ertelenen turun/turların önceden duyurulan etkinlik programının başlama-bitiş tarihleri arasında oynanmasıdır. Ertelenen tur bir sonraki turdan önce, bu olanaklı değilse son turdan önce mutlaka tamamlanmalıdır. Son turdan önce ertelenen turun/turların tamamlanması olanaklı değilse, yeni program organizatörler tarafından saptanır.

Turların gün ve saatlerini kaydırarak ertelenen turu öncelikle oynatma seçeneği de uygulanabilir. Bu seçenek özellikle takım turnuvaları için sorun yaratabilir. Takımın tüm oyuncuları yarışma yerine gelmemiş, oynanacak tur ve eşlendirmedeki rakip takıma göre yarışma yerine gelmeleri planlanmış olabilir. Bu kez oyuncuların ulaşım, konaklama gibi benzer sorunları ortaya çıkabilir. Bu nedenle erteleme programı yapılırken turların gün ve saatlerini kaydırmak her zaman doğru seçim olmayacaktır.

Yöneticiler, etkinlik öncesi planlanan her

olanağın erteleme günü ve saati için de uygunluğunu denetlemelidir. Bu konudaki kontrol ve önerilerini başhakeme iletmelidirler. Başhakem ancak bu öneriler doğrultusunda ertelemeye karar vermelidir. Karar aşamasında, etkinlik alanının-yarışma salonunun yeni tarih ve saat için uygun olup olmayacağı, iklimlendirme olanakları, taşıma araçlarının yeni programı, oyuncu, hakem ve diğer görevlilerin yemek gereksinimleri, konaklama olanakları gibi konular öne çıkacaktır. Böylesi durumlarda, başhakemin, yarışma ve organizasyon yöneticilerinin, öngörü, risk ve kriz yönetimi, yeniden yapılandırma, süreç kontrolü konularında bilgilerinin ve deneyimlerinin olması, hızlı, zamanında ve doğru karar vermelerini sağlar.

Ortaya çıkabilecek her durum için önceden önlem almak, uygulama planı yapmak olanaklı değildir. Ancak belli başlı konular için önceden önlem alınmalıdır. Olası yeni durumun senaryosu hakemlere, görevlilere ve organizasyonun diğer paydaşlarına anlatılmalıdır.

Etkinlik neden yarıda kalır ve ertelenir?

Etkinlik başlamadan önce etkinlik takvimi veya yarışma programında bir erteleme yapılacaksa, bu, güçlü nedenlere dayanmalıdır. Etkinliğin planlanan süreçte

gerçekleştirilmesine engel mali sorunlar, bulaşıcı hastalıklar, deprem, savaş veya toplumsal hareketler, etkinlik için planlanan yerde oluşan beklenmedik çeşitli hasarlar ertelemeye gerekçe olabilir. Yine benzer biçimde, zorunluluktan dolayı yönerge veya etkinlik takviminde yapılacak değişiklik nedeniyle ek zamana gereksinim duyulması, alınacak önlemlere karşın önüne geçilmesi olanaksız, etkinliğin gerçekleştirilmesine engel, organizatörlerin istenci dışında gelişen diğer beklenmedik olayların ortaya çıkması ertelemeye örnek olaylar olarak sıralanabilir.

Etkinliğin bir aşamasında erteleme için pek çok neden örnek olarak sayılabilir. Tur başlamadan önce beklenmeyen meteorolojik olaylar (kar, tipi, aşırı yağmur gibi nedenlerle yolların kapanması), yangın, deprem, sel, toprak kayması gibi felaketler (bu örnek için belki de organizatörler de yeni programın saptanmasına ortak olmalıdır), toplumsal olaylar, etkinlik alanında oluşan önceden öngörülmeyen başkaca olumsuz durumlar. Bunların dışında ortaya çıkabilecek her durum erteleme kararı için kendi içinde değerlendirilmelidir.

Tur sırasında elektriklerin kesilmesi, su basması, yarışma alanında oluşabilecek

toplumsal olaylar, yarışma alanında oyuncuların bir kısmının beklenmedik kazalara uğraması, kar basması, çatı çökmesi, yangın, deprem gibi felaketlerin oluşması durumunda tur yarıda kalabilir ve tur/turlar ertelenebilir.

Erteleme veya yarıda kalma uygulamaları

Etkinlik başlamadan önce organizatörler tarafından bir erteleme söz konusu olduğunda:

- Erteleme sadece yarışma programıyla sınırlıysa, etkinlik takviminde yer alan aşamaları etkilemiyorsa (son başvuru tarihi, lisans vize veya transfer tarihleri, kulüplerin oyuncu bildirimini, takım veya oyuncu listelerinin kesinleşmesi, takım veya oyuncu sıra kuralarının çekilmesi...) takvim planlandığı biçimde işletilir.
- Etkinlik takvimi dikkate alınarak, takvimin işleyişi tamamlanmışsa, etkinliğe katılmaları kesinleşen kulüpler, bireysel etkinliklerde yer alan oyuncular erteleme tarihinde etkinlikte yer alabilir. Hangi kulüp veya oyuncuların ertelemeye yer alacakları duyurulur.

Etkinliğin aşamaları arasında, tur başlamadan önce, başhakem, yarışma ve organizasyon yöneticilerinin de önerileri doğrultusunda erteleme kararı almışsa:

- Erteleme öncesi o turda oynama hakkı olan kulüpler veya bireysel etkinliklerde yer alan oyuncular ertelenen turda yer alabileceklerdir.
- Eşlendirme ilan edilmişse ilan edilen eşlendirme geçerli olacaktır.
- Takım yarışmalarında maça çıkış listeleri verilmiş ve listeler kesinleşmişse takımlar ertelenen turda kesinleşen listeleriyle yer alabilir. Beklenmedik durumlar karşısında maça çıkış listelerinde değişiklik yapma istekleri karşısında karar verme yetkisi başhakemindir. (Erteleme tarihinde takımın kesinleşen listesindeki oyuncu/oyuncular kaza geçirmiş veya hastalanmış olabilir- bu durumlar ilgili kurumlar tarafından belgelenmelidir-)
- Henüz maça çıkış listeleri verilmemiş veya liste verme süreci yaşanıyorsa (listeler kesinleşmemişse), maça çıkış listeleri erteleme tarihinde düzenlenir.

Tur sırasında oluşan bir nedenden dolayı tur yarıda kalır ve başhakem yarışma ve organizasyon yöneticilerinin de önerileri doğrultusunda erteleme kararı almışsa:

- Oynanmakta olan oyunlar iptal olur. Erteleme günü yeni buluşmada aynı eşlendirme listesi kullanılarak iptal edilen oyunlar yeniden oynanır.
- Erteleme kararı verildiği ana kadar tamamlanmış, bitmiş oyunların

sonuçları geçerli kılınır.

- Takım turnuvalarında da benzer uygulama yapılır.
- Oynanmakta olan oyunları erteleme tarihinde 'ajurne' kuralları biçiminde kaldığı yerden devam ettirmek göreceli ve uygulanması çok güç bir seçimdir. Bu önerilmez.

Tur yarıda kalırsa, erteleme kararı vermeden önce, yarıda kalma gerekçesi de öne alınarak turun devam ettirilmesi olanakları mutlaka araştırılmalıdır. Örneğin, elektrikler kesildiyse, elektrik kesintisinin nedeni, bu bir arızaysa onarım süresi gibi süreçler hızla gözden geçirilmelidir. Bir süre beklemeye karar vermek, çoğu kez, erteleme kararından daha doğru bir karar olacaktır.

Ertelenen turun bir sonraki turdan önce oynatılması olanaklı değilse (örneğin 2. tur yarıda kalarak ertelenmiş ve 3. turdan önce oynanması olanaklı değilse) başhakem yeni turun eşlendirmesi için gerekli önlemleri alacaktır.

Yapılacak uygulama:

- Biten maçların sonuçları, gerçek sonuçlar olarak yeni eşleştirmede kullanılır.
- Ertelenen oyunlar için her iki oyuncuya sanal olarak ½ puan verilerek yeni eşleştirme tamamlanır. Tur bu haliyle oynanır.

- Tur tamamlandığında sanal olarak verilen ½ puanlar yeni ve gerçek sonuçlarla değiştirilir.
- Ertelenen turun bir sonraki turdan önce oynanması olanaklı değilse sanal olarak verilen ½ puanlar ertelenen tur oynanıncaya kadar geçerli kılınır.

Önlemler

- Erteleme kararı verilmeden önce bir süre beklenilecekse, bekleme süresi boyunca satranç saatleri durdurulur.
- Oyuncuların oyun alanından ayrılmalarına izin verilmez.
- Bu sürede cep telefonu, bilgisayar ve benzeri cihazlar, 'ihlal nesneleri' hiçbir biçimde ve hiçbir nedenle kullanılmaz.
- Oyunların oynandığı zamanlarda uygulanan yasak ve kısıtlamalar bekleme boyunca da bütünüyle uygulanır.
- Hangi nedene dayalı olarak erteleme yapıldığına bakılmaksızın, (yarıda kaldığı için erteleme dahil) erteleme öncesi oynama hakkı bulunan oyuncular, sonradan ceza almış ve cezasının uygulanması erteleme tarihine rastlıyorsa, cezanın türü bu oyuncuların oynamalarına engelse, bu oyuncular ertelenen etkinlikte yer alamazlar.

Oyun Salonu

Oyun salonunun her köşesindeki aydınlatmanın gücü eşit düzeyde olmalıdır. Oyuncuların ellerinin veya kendilerinin gölgelerinin satranç masasına düşmemesi yeğlenir. Bu durumu sağlayan ışık kaynağı yeterli sayılır. Bu durum, oyun sırasında günün her saatinde aynı olmalıdır. Özellikle doğrudan güneş ışığı alan salonlarda daha dikkatli olunmalıdır.

Olanaklıysa zemin bir kaplamayla döşeli olmalıdır. Toz kaldırmayan, anti statik yer kaplamaları bu amaçla tercih edilebilir. Bu olanaklı değilse oyunculardan, ses çıkartmayan yumuşak tabanlı ayakkabılar giymeleri önceden önerilebilir.

Üst düzey etkinliklerde her masa için 4.5 m² bir alan düzenlenmesi önerilir. Diğer etkinliklerde her masa için 2m² alan yeterli olabilir. Masalar kapılara çok yakın yerleştirilmemelidir. Masa sıraları arasında en az 2,5 metre açıklık olmalıdır. Olanaklı olduğu ölçüde oyuncuları tek tek dizilmiş masalarda oynatmak en doğru diziliştir. Takım yarışmalarında masa düzeni bireysel yarışmalara göre farklılık gösterir. Masalar arasında ve geçiş koridorları arasında en az 3 metre olacak biçimde düzen alınmalıdır. Bir masaya bir hakem görevlendiriliyorsa, bu masaların her biri tek tek dizilmelidir. Her bir masa için 4,5 m²

alan ayrılması yeterlidir.

Satranç masaları için önerilen en ideal ölçüler 80x100cm, 85x120cm, 90x140cm, 80x180cm olabilecektir. Yüksekliğin 70-75cm arasında olması yeterlidir. Sandalyeler oyuncular için rahat ve ergonomik olmalıdır. Masa ve sandalyeler sarsılmamalı, ses çıkartmamalıdır. Sandalyeler, ergonomik ve yine olanaklıysa oturma ve yaslanma yeri kumaş kaplamalı, minderli olmalıdır. Sağlanan olanaklar ve koşullar tüm oyuncular için aynı olmalıdır.

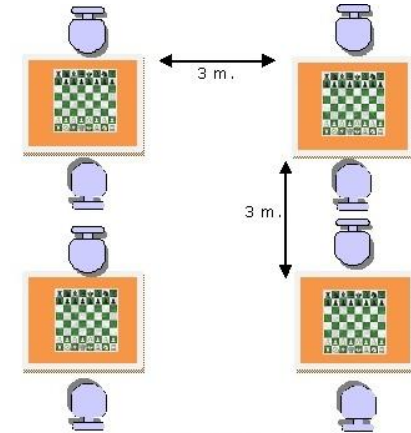
Salona kimlerin girebileceği organizasyon tarafından belirlenebilir. Masalar, geçiş koridorlarından kordon veya benzeri bir malzemeyle ayrılarak izleyiciler için alan yaratılabilir. Salonun içinde bir kordon veya benzeri bir malzemeyle çevriliyerek sınırları belirlenen alan oyunların oynandığı alan olarak kabul edilerek salon kavramına yeni bir yaklaşım getirilmiş olur. Bu durumda salona ayrıca özel bir izin almaksızın izleyiciler girebilirken, aynı salon içinde kordonla sınırları belirlenmiş alana kurallar uyarınca izin verilen kişiler girebilecektir. Bu ayrıntıya dikkat edilmelidir.

Eğer kullanılacaksa, masa örtüleri olanaklı olduğunca aynı renkte olmalıdır. Parlak bir

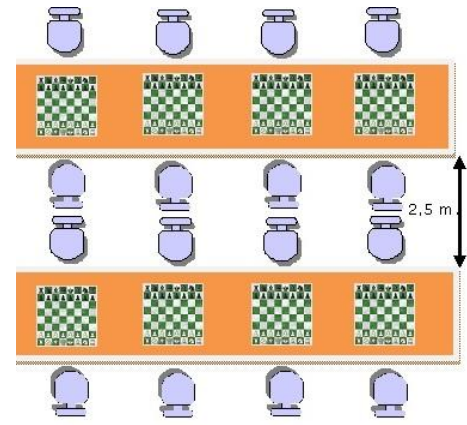
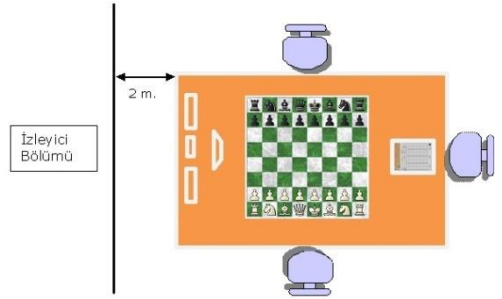

kumaş seçilmemelidir. Işığ yansıtmayan bir rengin seçimine de özen gösterilmelidir.

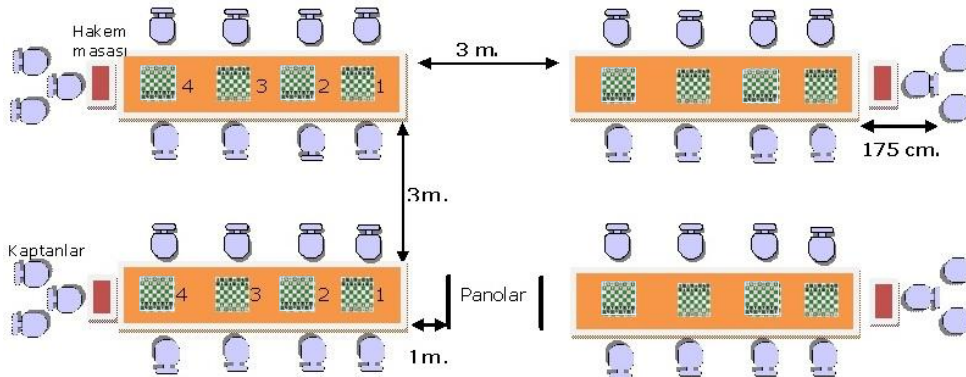
Oyun salonu için bilgi ve kaynaklar 'Formasyon ve Organizasyon Bilgisi' kitapçığında ele alınmıştır.

Bireysel yarışmalar tekli oturma düzeni

Bireysel yarışmalar çoklu oturma düzeni

Takım yarışmaları masa düzeni

Satranç Donanımları

Dünya veya Kıta Şampiyonaları için ahşap satranç tahtaları, takımları kullanılır. FIDE'ye kayıtlı diğer etkinlikler için, ahşap, plastik veya kartondan yapılmış altlıklar da önerilmektedir. Taşlar açık ve koyu renklerde sert plastik veya mermer olabilir. Ahşap olması durumunda ceviz, akçaağaç, kayın gibi ağaçlar seçilmelidir. Ahşap donanımlar asla parlak olmamalıdır.

Tahtanın kareleri için renk düzeni ve ölçü: Doğal renklere ek olarak kahverengi, yeşil ya da çok açık kahverengi ve beyaz, krem, kirli beyaz fildişi, devetüyü gibi renk sıralamaları kareler için kullanılabilir. Bir karenin kenar ölçüsü, iki piyon tabanının çapı kadar olmalıdır. Bu ölçünün özellikle 5,5 cm'den az olmamasına özen gösterilmelidir.

Mekanik satranç saatleri kullanıldığında, saatin tam saati gösterdiğinde bir sinyal ya da bir düzeneği, bir 'bayrağı' olmalıdır. Bayrak, zamanı kontrol etmek için hakemler ve oyunculara yardımcıdır. Bayrağın düştüğü açıkça görülebilmelidir. Saatlerin, oyun sırasında, oyuncuları rahatsız etmeyecek biçimde sessiz çalışması gerekir. Elektronik satranç saatleri de kullanılabilir.

Ekran, her zaman, bir oyuncunun bir sonraki hamlesini tamamlamak için kalan zamanını göstermelidir.

Ekran görüntüleri en az 3 metre uzaklıktan okunabilmeli, saatin çalıştığını bildiren göstergeler de en az 10 metre uzaklıktan açık bir şekilde görülebilir olmalıdır. Bir zaman kontrolünün geçildiğini ekran üzerinde bulunan bir işaret açıkça göstermelidir.

Pilli saatler için, düşük pil göstergesi bulunmalıdır. Düşük pil göstergesinin belirmesi durumunda saat en az 10 saat boyunca kusursuz çalışmaya devam edebilmelidir.

Zaman cezaları ve benzeri düzenlemeler için hakemler, 60 saniye içinde işlemi tamamlayabilmelidir. Ekrandaki verileri silmek veya değiştirmek kolayca gerçekleştirilmelidir.

Saatler için kısa bir kullanım kılavuzu olmalıdır. Kullanılan elektronik satranç saatleri FIDE Teknik Komisyonu tarafından kabul edilmiş olmalıdır.

Yarışma boyunca olanaklı olduğu ölçüde her masada aynı tip saatler kullanılmalıdır.

Oyuncuların Sağlığı ve Güvenliği

Organizasyon süresince oyuncu, antrenör, hakem ve diğer katılımcıların sağlığı ve güvenliği çok önemlidir. Olası sağlık sorunlarına çözüm bulunması amacıyla bir dizi önlem alınırken, güvenlik konuları için de olanaklar ve ortamlar hazırlanır. Bu amaçla görevlendirmeler yapılır. FIDE Oyun Kurallarına göre de “İyi bir oyun ortamını ve bunun sürekliliğini sağlar” (madde 12.2.3) denilerek, hakeme sağlık ve güvenlik konularında, geniş anlamda görev verilmiş olduğu dahi söylenebilir. Hakem bu düzenlemeleri kendisi yapmayacaktır muhakkak ki. Organizasyon yönetimi önlemleri alacak, olanakları hazırlayacaktır. Sağlık ve güvenlik boyutu ele alındığında ‘ortamın satranç oynamaya elverişli olmaması’ gerekçesi önemli sayılabilecek sorunları ve itirazları peşinden sürükleyeceği unutulmamalıdır. Sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınmadığı bir etkinlikte satranç saatlerinin çalıştırılması sakıncalıdır.

Sağlık hizmetleri

Katılımcıların profiline göre doktor, hemşire, tıp teknisyeni gibi sağlık görevlilerinden en az birinin yarışma yerinde görevlendirilmesi gereklidir. Bazen da bunların tamamından oluşan bir ekiple bu hizmet sürdürülür. Oyuncuların içine

düşebilecekleri karamsarlık gibi olumsuz tablodan arınmalarına yardımcı olabilecek psikolog da bu ekipte yer alabilir. Etkinliğin profiline göre beslenme uzmanı, diyetisyen gibi temel konularda destek olacak uzmanlar da çağrılabilir. Sağlık hizmeti, gerektiğinde, donanımlı bir ambulansla desteklenmelidir. Kalabalık ortamlarda sağlık görevlisi oldukları kolayca anlaşılması için sağlık hizmetini sağlayan görevliler, bu hizmeti yürüttüklerini belirtir özel giysileriyle görev yapmalıdırlar. Organizasyon yönetimi sağlık görevlilerinin görev kapsamı ve çalışma düzeni konularında görev tanımları hazırlamalıdır. Oyuncuların, özellikle uzun süren maçlar sırasında, karşılaşabilecekleri sağlık sorunlarına anında çözüm üretebilmek için, oyunların oynandığı salonun çok yakınında geçici bir sağlık birimi kurulması gerekecektir. Tüm katılımcıların organizasyon boyunca baş gösterecek sağlık sorunlarının nasıl giderileceğine, bu hizmetlerin hangi anlayış ve düzende sağlanacağına yönergelerde veya danışma bülteninde açıklıkla yer verilmelidir.

Koruyucu önlemler

Katılımcıların sağlığının çok önemli olduğu gerçeğinden ve öneminden hareketle, organizasyon alanında koruyucu sağlık

önlemleri de mutlaka alınmalı ve bu önlemler izlenmelidir. Organizasyon boyunca her ortam için iklimlendirme sisteminin normal değerler içeren düzeyde çalışması sağlanmalı, gerekli olan sağlığa uygunluk koşulları yerine getirilmelidir. Özellikle tuvaletler sürekli temiz tutulurken diğer temizlik önlemlerine de özen gösterilmelidir. Toplu yemek organizasyonu hizmeti sağlanıyorsa, sindirimi kolay ve hazırlanışıyla tüketilişi arasında geçecek süreçte bakteri oluşturmayacak, dış ortamlardan kolayca etkilenmeyecek bir yemek listesi oluşturulmalıdır. Yöresel mutfak özelliği gösteren yemek listelerinde; kullanılan yağ miktarı, baharatlar, çeşni oluşturacak katkı maddeleri (salça, et veya kemik suları...) herkese seslenecek oranda olmalıdır.

Yarışma takvimi içerisinde veya yarışma sırasında önceden öngörülemeyen salgın veya bulaşıcı hastalıklar baş gösterebilir. Gerçek neyse katılımcılardan saklanmadan, durum hafifletilmeye çalışılmadan ve aşırı panik de oluşturulmadan duyurulmalıdır. Böyle durumlarda uzman kişilerin hazırlayacağı önlemler paketi tüm katılımcılara ulaştırılır. Korunma önlemleri için, katılımcıların profili gözetilerek broşürler dağıtılır, duyurular, afişler hazırlanarak katılımcıların

bulunduğu tüm alanlarda duyurulur.

Katılımcıların, organizasyon alanı dışında planlı bir etkinliğe katılmaları durumunda da önlemler alınarak süreç kontrol altında tutulmalıdır.

Hastalanan oyuncular

Oyuncular, masada, oyun sırasında hastalanabilirler. Ya öteden beri var olan hastalıkları baş göstermiştir ya da yeni ortaya çıkan bir rahatsızlık oluşmuştur. Bu oyuncular, zaman geçirmeden, organizasyon alanında oluşturulan geçici sağlık birimine ulaştırılmalıdır. Bu durumdaki oyuncuların *“oyuna devam etmek istiyorum”* şeklindeki istemleri kabul edilmemelidir. Buradaki sağlık görevlilerinin uygulamaları ve önerileri doğrultusunda oyuncunun sağlık gelişimi izlenmelidir. Bu sırada oyuncu yalnız olmamalı, bir hakem veya bir organizasyon görevlisi hasta oyuncuyla birlikte olmalıdır. Bu tür iş ve işlemlerin nasıl yürüyeceği, böylesi durumlarda hasta oyuncuyla kimin birlikte olacağı gibi ayrıntılar önceden planlanmalıdır.

Başhakem ve organizasyon yöneticisi olası bu durum karşısında hazır olmalı, bir kriz oluşmadan önlem alınması için uyum eğitiminde konu ele alınmalıdır. Hakemler de aydınlatılarak uygulamanın nasıl olacağı konusunda bilgilendirilmelidir. Masada, oyun sırasında hastalandığını

bildiren veya açıkça bu yönde belirtiler gösteren oyuncuların oynanmakta olan maçları ne olacaktır? Var olan uluslararası uygulamalara bakarak, diğer sporlarda olan durumlara benzer bir uygulama geliştirmek gerekir. FIDE Satranç Kurallarının önsözü ve turnuva kuralları da bunu işaret eder. Benzer durumlardan hareketle doğru karar vermek hakemin ve organizasyon yöneticilerinin işidir. Burada yine de bazı öneriler sunulabilir.

- Masada, oyun sırasında hastalanan, hasta olduğunu söyleyen oyuncu için satranç saati öncelikle hakem tarafından durdurulur.
- Oyuncu, derhal ve hızlıca, oluşturulan geçici sağlık birimine ulaştırılır.
- Oyuncunun yanında bulunan organizasyon görevlisi veya hakem, burada yapılan kontrol sonrasında, oyuncu hakkındaki “devam edebilir” veya “devam edemez” türünden verilmiş kararı başhakeme bildirir.
- Sağlık görevlisi, oyuncunun, masadaki maçına devam edebileceği yönünde bir karar vermişse, satranç saati hakemler tarafından çalıştırılarak oyuncunun masaya gelmesi beklenir.
- Sağlık görevlisi, örneğin, “Yarım saat dinlensin sonra devam edebilir,” gibi bir karar vermişse satranç saati yine çalıştırılır. Denildiği gibi, hastalanan

oyuncunun yarım saat zamanı var mıdır? Ola ki oyuncunun yarım saat zamanı yoksa maç bitmiş olacaktır. Böyle bir durumda satranç saatinin çalıştırılması gerekmeyecektir.

- Bu kararların salondaki hakeme ulaşmasının ardından satranç saatinin yeniden çalıştırılmasıyla maç yeniden başlamış olacaktır. Kimi uygulamalarda, satranç saatinin, oyuncunun masaya dönmesinden sonra yeniden çalıştırıldığı da görülmüştür.
- “Dinlenmeli” veya “devam edemez” kararları karşısında oyuncular direnerek oyunlarına devam etmek isteyebilirler. Bu istem ve direnme önemli değildir. Hakem, sağlık görevlisinin oyuncu için verdiği kararı mutlaka uygulamalıdır.
- “Yarım saat dinlensin, sonra devam edebilir,” kararı karşısında bir süre sonra oyuncu “Ben iyiyim, devam etmek istiyorum,” diyebilir. Hakem, oyuncu için verilmiş ‘dinlenme’ kararını her durumda öngörülmüş sürede bekleyerek uygulamalıdır. Aksi durumda, sonrasında oluşacak beklenmedik durumların sorumlusu hakem olacaktır. Oyuncu, gerekiyorsa, yeniden sağlık merkezine gönderilmeli, yeni bir karar varsa

hakem buna uymalıdır.

- Hasta oyuncuyla birlikte giden hakem ya da organizasyon görevlisi, hasta oyuncuyla sonuna kadar birlikte olmalıdır. Bu birliktelikte, hem hastanın sevk ve seyir işlemlerine eşlik etmek hem de oyuncunun oyunlar ya da kendi masasındaki oyunla ilgili olarak birileriyle görüşmesine engel olmak amacı güdülmelidir.
- Oyuncunun aksine davranışı başhakeme bildirilir. Böylesi durumda başhakem oyuncuyu yenik sayabilecektir.

Hastalanan ve geçici sağlık birimine gönderilen her katılımcı için bir hasta izleme formu oluşturulmalıdır. Bu formda hastanın ülkesi, ili, kulübü gibi kimlik bilgileri, sağlık birimine başvurduğu ve ayrıldığı saat, hasta için verilen karar, tedavi şekli ve kullanılacak ilaçlar yer almalıdır. Hasta oyuncu bir sağlık

kurumuna gönderilmişse o merkezden de protokol kayıtları bir rapor olarak istenmelidir. Bütün bu belgeler, raporlar hakem veya organizasyon dosyasına eklenmelidir. Organizasyonun karşılamadığı sağlık giderleri için, varsa, önce katılımcının sağlık sigortası değerlendirilmelidir.

Güvenlik hizmetleri

Organizasyon yerine varıştan ayrılış anına kadar geçen sürede; yarışma yerinde, otel- tesis ve eklentilerinde, gezi ve incelemelerde sağlanacak güvenlik ve bu alanda alınacak önlemler çok önemlidir. Oyuncu, görevli ve diğer katılımcılara dışardan sergilenebilecek kötü amaçlı davranışlar, katılımcıların birbirleriyle olan ilişkilerindeki aşırılıklar güvenlik görevlilerinin görev tanımlarındaki temel işlevini yansıtmalıdır. Oyunlar için de hile ve benzeri amaçlara yönelik olarak bazı güvenlik önlemleri gerekecektir.

Planlama

Güvenlik görevlileri için görev tanımları oluşturulmalıdır. Görevlilerin, yetki ve sorumluluklarıyla sorumlu oldukları yer açık ve net biçimde belirlenmelidir. Bundan ayrı bir de güvenlik planı oluşturulur. Bu çalışmalar organizasyon yöneticisi tarafından planlanarak yürütülür. Plan doğrultusunda görevlilerle uyum eğitimleri

yapılır. Güvenlik hizmetini yerine getirecek görevliler genel kolluk görevlileri olabilir. Bir kısım hizmetler özel güvenlik birimleri tarafından sağlanabilir. Planlamada, bu birimlerin, ortak ve birlikte uyum içinde görev yapabilmelerine yönelik adımlara dikkat edilmelidir.

Organizasyon alanının çevresi, salon giriş-çıkışları ve sosyal ortamlar özellikle kontrol ve güvenlik altında tutulması gereken yerlerdir. Yarışma sırasında oluşacak genel asayiş olayları, gösteri ve yürüyüşlerle ortaya çıkabilecek toplumsal hareketler ve birtakım tehditler karşısında yeni bir değerlendirme yapılarak katılımcıların güvenlikleri için ek önlemler almak gerekebilecektir.

Görevlilerin giyim-kuşamları planlamada öngörüldüğü biçimde olmalıdır. Görevliler kişisel bakımlarını son derece uygun ölçülerde sergilemelidir. Hiçbir biçimde ve yerde, kesinlikle, 'güvenlik görevlisi' iş tanımında yer almayan fonksiyon ve yetkiler kullanılamaz. Bu görevlilerin temel işlevleri, düzenin sağlanmasıdır. Görev alanı itibarıyla özellik gösteren yerler dışında, diğer güvenlik görevlilerinin, üzerinde savunma amaçlı kullanabilecekleri silah, jop, sprey, kelepçe gibi teçhizat olmamalıdır. Görevliler, olumsuz ve aykırı durumları organizasyon yöneticisine de haber

verirler.

FIDE Satranç Kuralları kapsamında, oyunlar sırasında ve hakemin istemi doğrultusunda, oyuncuların üstleri, çantaları veya eşyalarının aranması gerekebilir. Bu işlemin güvenlik görevlileri tarafından yerine getirilmesi önerilir. Planlamada, olası bu duruma yer verilerek hangi görevlilerin, hangi usulde, nelere dikkat ederek ve nasıl bir uygulama izlenerek arama işleminin yerine getireceği belirlenmelidir.

Önlemler

Tribünler, giriş-çıkış kapıları, merdiven ve asansörlerin olduğu kısımlar katılımcıların güvenliği açısından görevlilerin başlıca önlem alacağı görev yerleridir. Görev yerlerinde karşılarında bulunan kişilere yüksek ve kaba bir ses tonuyla seslenilmez, elle fiziki olarak dokunulmaz. Tribün, bekleme ve dinlenme alanları

veya salon içerisinde yüksek sesle konuşan, konuşulmaması gereken yerlerde konuşan kişiler uyarılır. Oyunların güvenliği amaçlanırken aynı zamanda katılımcıların güvenliği için de önlemler alınmış olur.

Organizasyon yönetimi, cep telefonu, tablet, bilgisayar gibi iletişim cihazlarını, ihlal nesnelerini, belirlenmiş alanlarda bulundurulmasını yasaklamış olabilir. Görevliler, yasak kapsamındaki cihazların bu alanlarda bulundurulmasını engellerler. Tribün, bekleme ve dinlenme alanlarında bilgisayar gibi iletişime açık cihazları kullananlar, cep telefonu ile konuşanlar uyarılır. Bu cihazların muhakkak kapatılması sağlanır.

Ana giriş kapıları ve belirlenmiş geçiş alanlarında; duyarlı kapı, x-ray cihazı, el detektörü gibi alet ve cihazlarla uygulamalar yapılır. İhlal nesneleriyle birlikte yasaklanmış diğer delici, kesici, yırtıcı metal ve silahlarla bu amaçla kullanılabilen diğer tehlikeli maddeler yarışma yerine alınmaz. Uygulama herkes için olup kim olduğuna ve hangi amaç için bulundurulduğuna bakılmaz.

Kapılarda katılımcıların kayıt kartlarının kontrolleri yapılır. Belirlenmiş alanlara girişleri serbest olmayan kart sahiplerinin kim olduğu ve hangi görevde olduğu dikkate alınmadan bu alanlara alınmayarak geri çevrilir.

Resmi veya özel koruma bulunduran kişiler için, korumalardan sadece birinin ilgili prosedüre göre yarışma alanına girişine izin verilir. Ancak, silahlı kişiler tribün, dinlenme alanları ve yarışma salonuna hiçbir biçimde giremez.

Simultane Maçları (Eş Zamanlı Çoğul Maçlar)

Bir oyuncunun birden çok oyuncuyla, eş zamanlı olarak, satranç oynadığı çoğul maçların yer aldığı satranç organizasyonları da düzenlenmektedir. Çoğu zaman satranç oyunu üzerine ilgi uyandırmak, temel bir algı yaratmak amacıyla bağımsız olarak düzenlenebileceği gibi farklı bir etkinlik sırasında da düzenlenebilir. Çoklu oyuncu grubuna karşı oynayacak oyuncuya 'usta' denilir. Her ne kadar gösteri amacına yönelik de yapılsa yine de belli kurallar uygulanır. Bu yönden de ele alındığında böylesi çoğul gösteriler sıklıkla rekor denemelerine de sahne olmuştur.

Genellikle 'U' düzeninde dizilen masalarda oynanır. Bu şekilde dizilen masalar sayesinde usta oyuncunun oyun alanını kullanması daha rahattır. Daire şeklinde dizilen masalarda da oynanabilir. İç içe birden çok daire şeklinde dizilen masalarda, birden çok usta ile çoğul maçlar yapmak olanaklıdır. Bu düzenin her çoklu maçta daha fazla sayıda oyuncu olması yeğlendiğinde seçilmesi anlamlı olur.

Usta oyuncu masaları tek tek ziyaret ederek ayakta oynar. Rakiplerse masada oturarak oynarlar.

Temel Kurallar

- Çoğul maçlar satrancın genel kurallarına göre oynanır.
- Oyun, sessizlik içinde oynanır. Oyuncular, diğer oyuncularından veya izleyicilerden yardım alamazlar.
- Rakip oyuncular olası bir ratinge sahipse başlangıç masasından itibaren küçülen sırayla masalarda yer alırlar.
- Usta oyuncu beyaz taşlarla, rakip oyuncular da siyah taşlarla oynarlar.
- Usta oyuncu açılış hamlesini her masada sırayla yapar. Açılış hamlesinden sonra yeni bir hamle yapabilmek için her masa yeniden ziyaret edilir.
- Usta oyuncu hamle yapacağı masayı atlayamaz. Masalardaki hamle sırası bozulmaz.
- Usta oyuncu hiçbir masada ardışık hamleler yapamaz.
- Usta oyuncu hamlesini yaptıktan sonra tekrar dönünceye kadar rakip oyuncular hamle yapamaz.
- Usta oyuncu, rakip oyuncunun yaptığı kötü bir hamleyi geri almasına izin verebilir.
- Usta oyuncu masaya geldiğinde rakip oyuncunun beş saniye içinde hamlesini yapması gerekir.

- Usta oyuncu istediği zaman ara verilebilir, bu aralar hakem tarafından yarışma boyunca tutulan kayıtlarda yer almalıdır. Aralar oyun sırasını bozmamalıdır.
- Usta oyuncu sonraki masada bir taş dokununcaya kadar bir önceki masadaki hamlesini değiştirebilir.
- Rakip oyuncular, usta oyuncu masaya gelinceye kadar taşlara dokunmaz.
- Rakip oyuncular dokunulan taş kuralına uyacaklardır. Sadece hamle yapılacağı zaman satranç taşlarına dokunur (taş dokunursa kurallara uygun bir hamle yapmak zorunludur).
- Rakip oyuncular masalarındaki bütün hamleleri yazar ve sonucu kaydederler.
- Rakip oyuncular, taş değişimi yaparken önce kendi taşına dokunmalıdır.
- Her rakip oyuncu, usta oyuncu masasına geldiğinde üç kez 'pas' diyebilir (yani hamle yapmayabilir), dördüncü kez pas demesi durumunda oyunu kaybeder.
- Bütün oyunlar hakemler tarafından değerlendirilir, sonuçlar kayıt edilir.
- Anlaşmazlıklarda hakemin kararı son karardır.

SİMÜLTANE OYUN SONUÇLARI			
Simultane Sektörü Simultaneous Sector		Yer / Place Salon	
C 15			
S.NO No	SPORCUNUN ADI SOYADI NAME AND SURNAME OF THE PLAYER	SONUÇ RESULT	SPORCU İMZASI SIGNATURE OF THE PLAYER
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
Simultane Sonucu / Result		0 - 25	Tarih/Date
Başlama Saati / Starting Time:		Bitiş Saati / Finishing Time	
Başarı Yüzdesi / Percentage of Success :			
Simultane Ustası Adı Soyadı / Name and surname of the Simultaneous Master			İmza / Signature
Gözlemci Adı Soyadı/Name and surname of the Observer			İmza /Signature

Oyuncuların Davranışları

- Oyuncular satranç oyunun onurunu zedeleyecek davranış ve söylemlerde bulunamazlar. Bu durum kurallarla yasaklanmıştır.
- Tüm katılımcılar uygun bir şekilde giyinmiş olmalıdır. Yarışma yönergesiyle de bu yönde bir düzenleme yapılabilir.
- Bir oyuncu yarışmaya katıldıktan sonra, hastalık nedeni dışında, turların sonuna kadar oynamalıdır. Başka bir nedenle etkinlikten çekilmesi geçerli bir neden olarak kabul edilmez.
- Oyuna devam etmek istemeyen, bilgi vermeden yarışmadan ayrılan oyuncularla nezaketsiz ve sportmenlik dışı davranışları olan oyuncular başhakem tarafından cezalandırılır.
- Oyunlar devam ederken bir oyuncu; oyun hakkında konuşamaz, dışarıdan bilgi veya öneri almaya yönelik kaynaklara başvuramaz, herhangi bir oyunu başka bir tahta üzerinde inceleyemez. Bu davranışlar kurallarla yasaklanmıştır.
- Oyuncular kuralların uygulanmasında davranışlarıyla hakeme yardımcı olmak durumundadır.
- Yasaklanmış 'ihlal nesneleri' bulundurmamaya özen gösterilmesi, oyuncularda temel anlayış olmalıdır.
- Oyuncular, hangi nedenle olursa olsun, rakibin ve diğer oyuncuların dikkatini dağıtacak davranış ve harekette bulunulamaz.
- Oyuncular veya kaptanlar tüm şikâyetlerini hakeme yapmalıdır.

TV, Fotoğraf ve Hareketli Görüntüler

Televizyon kameralarına oyun salonu ve eklentilerinde sessiz biçimde çalışmak koşuluyla organizasyon yöneticileriyle birlikte başhakem izin verir. Başhakem, oyuncuların, TV, video kameralar veya diğer aygıtların varlığıyla rahatsız edilmemeleri için önlemlerin alınmasını sağlar.

Sadece yetkili ve izin verilenler oyun salonunda fotoğraf çekebilir. Başhakem aksine bir karar vermedikçe, oyun salonunda, fotoğraf çekmek ve hareketli görüntü almak için ilk turda ilk on dakika ve sonraki her turda ilk beş dakika izin verilir.

Raporlar

Bir oyuncunun norm alabilmesi için eşlendirmede değişiklik yapıldığı kanıtlanabiliyorsa, Ölçüm-Terfi Komisyonuna bir rapor gönderilerek, Etik Komisyonunun disiplin önlemleri uygulaması sağlanabilir. (GA 1997)

FIDE'ye rapor hazırlanırken, hakem hangi resmi FIDE İsviçre Sisteminin kullanıldığını bildirecektir. (GA 1997)

Başka bir sistem kullanılacaksa, hakem bu sistemin kurallarını İsviçre Eşlendirme Komitesinin inceleyebilmesi için göndermek zorundadır. (GA 1997)

Yarışmalarda Bilgisayar Yazılımları

Özellikle büyük sayıda katılımın gerçekleştiği İsviçre Sistemi yarışmalarda oyuncu bilgilerini, eşlendirmeleri ve sonuçları yönetebilmek için bilgisayar programları gereklidir. Bu programlar diğer eşlendirme sistemlerini de içermektedir.

FIDE, deneme sürecini başarıyla tamamlamış, FIDE onaylı bilgisayar programlarının kullanılmasını önermektedir.

Microsoft Windows altında çalışabilen onaylanmış programların listesi:

- a. SWISS MASTER (Koninklijke
Nederlandse Schaakbond NED)
Dutch System
- b. SWISS MANAGER (Heinz Herzog AUT)
Dutch System
- c. WINSWISS (Franz-Josef Weber GER)
Dutch System
- d. VEGA (Luigi Forlano ITA) Dubov
System
- e. TURNERING SERVICE (Harald
Heggelund NOR) Dutch System

Takım Yarışmaları

Satranç, temelde bireysel bir spor olmakla birlikte, birden çok oyuncunun bir araya gelerek takım halinde yarışmalarının da olanaklı olduğu bir spor dalıdır.

Takım sporlarında, oyun, takımı oluşturan oyuncuların ortaklaşa çabalarıyla oynanarak takım puanı belirlenir. Birden çok bireysel oyuncuyla oluşturulan satranç takımlarındaysa, oyuncuların elde ettikleri bireysel puanlarla takımın puanı belirlenir.

Takımların ana listelerinde, bir maçta masalarda yer alabilecek sayıda oyuncudan yani masa sayısından daha az sayıda oyuncuya yer verilemez.

Oluşturulan statülere göre, takımların masalarında yer alacak oyuncular rating, yaş aralığı veya kadın oyuncu tercihi bakımından farklılık gösterebilmektedir.

Ana listelerde yer verilecek oyuncuların sıralanmasında genellikle rating ölçütü olarak kullanılır. Değinildiği gibi, kadın oyuncu veya yaş aralığı biçiminde özel masalar da oluşturulabilmektedir.

Ana listelerin düzenlenmesi sırasında yapılan stratejik hatalar, böylesi kısıtlayıcı hükümler karşısında, takım yöneticilerine çoğu zaman zor anlar yaşatabilir. Hatta takımlar yarışmadan ayrılmak zorunda da

kalabilir.

Takımlar, organizasyona önceden verilen ana liste üzerinden, o maçta oynayacak oyuncularını belirlerler. Takımlar için liste düzenlemeye yönelik olarak bazı kısıtlayıcı hükümler de vardır.

Takım turnuvalarında, oyuncu ve kaptanların farklı bir iletişimi vardır. Takım kaptanları takımdaki oyuncularıyla, oyuncular da kaptanlarıyla oyunun sonucunu belirleyebilecek kısa bir konuşma yapabileceklerdir.

O tur için kaptanlık görevini üstlenen oyuncu, kendi oyunu bittiğinde yarışma alanından ayrılmak durumunda kalırsa, takım içinden bir oyuncu ya da önceden belirlenmiş kişi kaptan rolünü üstlenebilir. Yani bu görev devredilebilir. Takımla ilgisi olmayan, organizasyona bildirilmemiş kişiler organizasyon ve hakemler tarafından bu görev için muhatap kabul edilmez.

Takım yarışmalarına ilişkin kurallar, uygulamalar ve ayrıntılar 'Takım satranç Yarışmaları Uygulama Kılavuzunda' ele alınmıştır.

Yarışmalara Katılım Hakkı ve Koşulları

Satranç yarışmalarına kimlerin ve hangi koşullarda katılabileceği yarışma yönergelerinde belirtilir. Kimi yarışmalarda oyuncuların katılımı için hiçbir koşul aranmaz. İsteyen her oyuncu katılabilecektir. Bu etkinlikler 'açık turnuvalar' olarak adlandırılır. Açık turnuva olarak duyurulsa da belli kuvvet puanının üstündeki oyuncuların katılımı bu kez ön koşul olarak konulabilir. Bir de 'kapalı turnuvalar' vardır. Norm turnuvaları, bir yarışmanın final grubu bu etkinliklere örnek gösterilebilir. Bu etkinliklere, yönerge koşullarına göre, sadece 'hak edenler' katılabilecektir.

Şampiyona veya birincilikler için de katılım hakları ve koşulları yarışma yönergelerinde ele alınır. Türkiye Satranç Federasyonunun (TSF) düzenlediği, adının önünde 'Türkiye' yazan satranç etkinlikleri daha özel katılım koşulları taşır. Bu etkinliklerde ön koşul 'Türkiye Cumhuriyeti (TC) Vatandaşı' olunmasıdır. Diğer koşullar daha sonradır. Bundan sonra yaş (küçükler, yıldızlar, gençler, veteran...) veya kadın gibi kategori koşulları sıralanabilir. 'Türkiye' yarışmaları için 'İl Birinciliklerine' katılma koşulu da getirilebilir.

Vatandaş olmanın yanında oyuncuların kayıtlı olduğu federasyon da öne çıkabilir.

Başka Ülke vatandaşı olan oyuncuların durumu

Başka Ülke vatandaşı olan ve aynı zamanda ülkelerinin (veya başka ülkelerin) federasyonlarına kayıtlı oyuncular da ülkemizdeki satranç etkinliklerinde yer alabilirler. Bu oyuncular, TSF Lisans Talimatına göre, ülkemizde 'yabancı oyuncu' olarak tanımlanır. Yabancı oyuncular geçerli bir pasaporta sahip olmaları ön koşuluyla, açık veya uluslararası satranç etkinliklerine, kulüp etkinliklerine katılabilirler. Ülkemizde mülteci, göçmen, sığınmacı veya kaçak olarak bulunan yabancıların satranç etkinliklerinde yer almaları olanaklı değildir. Dostluk, barış ve boş zaman değerlendirme gibi temel ilkeler etrafında düzenlenen yerel etkinliklerde yer almalarının da ancak mülki yöneticilerin onayıyla olanaklıdır. Ancak kaçakların bu hakları da yoktur.

Başka Ülke vatandaşı olup TSF'ye kayıtlı oyuncuların durumu

Oyuncuların bir ülke vatandaşı olmalarının yanında başka ülke federasyonuna kayıtlı olmaları da bir hak olarak kurallarla belirlenmiştir. TC vatandaşı olmayan, ancak TSF'ye kayıtlı oyuncular yine TSF Lisans Talimatına göre, sportif olarak 'Türk sporcu' olarak kabul edilmektedir. Bu

oyuncuların, federasyonun koyduğu kurallara göre, ulusal takımlarda yer alabilmelerine karşın, 'Türkiye' yarışmalarına katılım hakkı, aynı talimata dayanarak, yarışma yönergesiyle kısıtlanabilmektedir.

Genellikle öğrenim görme veya çalışma izniyle Türkiye'de bulunan yabancılar, ülkemizde düzenlenen diğer açık etkinliklere katılabilmektedir. İlk kez kuvvet puanı hesaplanan bu yabancılar, TSF'ye kayıtlı oyuncu olarak anılmaktadır. Vatandaş olmadıkları için oyuncuların Türkiye yarışmalarında yer almalarına bu nedenle de izin verilmez. Türkiye yarışmalarının, ön koşul olarak, salt TC vatandaşlarına açık olarak duyurulması haklı ve doğru bir tercihtir.

TC vatandaşı olup başka ülke federasyonuna kayıtlı oyuncuların durumu

TC vatandaşı olup, başka ülke federasyonuna kayıtlı oyuncular, TSF Lisans Talimatına göre, 'yabancı oyuncu' olarak kabul edilmektedir. Bu düzenlemeyle oyuncuların 'Türkiye' yarışmalarına katılım hakkı yoktur. Aslında; vatandaşlık hakkı bireyin doğuştan edindiği, dokunulmaz ve vaz geçilmez hakkıdır. Anayasamızla korunan sosyal haklar arasında olan spor yapma hakkı her hak ve kural kısıtlamalarının önündedir. Ne

lisans yönetmelikleri ne de yarışma yönergeleri, belirlenmiş diğer koşulları taşıyan her TC vatandaşının spor yapma hakkını engelleyemez. Ulusal takımlarda veya kulüplerde sportif anlamda 'Türk sporcu' olarak yer alabilmeleri mevcut mevzuata göre yasaktır.

Çifte vatandaşlık hakkına sahip oyuncuların durumu

TSF Lisans Talimatına göre; TC vatandaşı olmalarının yanında, başka bir ülke vatandaşı olan oyuncular da salt TC vatandaşları gibi ülkemizde, bireysel olarak veya kulüplerde, her türlü satranç etkinliğinde yer alabilirler. İkinci vatandaşlık hakkı olan ülkenin yarışmalarına da katılabilirler. Bu oyuncular, bir tercih yaparak, vatandaşı oldukları ülkelerden sadece birinde ulusal takımlarda yer alabilirler.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) vatandaşlarının durumu

Yarışma yönergelerinde özel olarak belirtilmese de, belirlenmiş diğer koşulları taşıyan KKTC vatandaşları ülkemizdeki her tür satranç etkinliklerine katılma hakkına sahiptir. Türkiye yarışmaları için, TC vatandaşlığı kısıtlaması bu oyuncular için koşul olmaz.

TC ve KKTC arasında 29 Eylül 1995 tarihinde 'Gençlik ve Spor ilişkilerini

düzenlemek, bu alanlardaki faaliyetlerini güçlendirmek ve geliştirmek amacıyla' bir işbirliği protokolü imzalanmıştı. Bu protokol ulusal meclislerde görüşülerek onay yasasıyla yürürlük kazanmıştı. Protokolde "TC tarafı, KKTC sporcularının yabancı uyruklu addedilmemeleri suretiyle TC takımlarında spor yapmalarına imkan verebilmek amacıyla...." denilmektedir.

Yasadan kaynaklanan yetkiyle, TSF ve KKSF (Kuzey Kıbrıs Satranç Federasyonu) 2007, 2009 ve 2016 yıllarında işbirliği protokolleri yapmıştı. Bu protokoller oyuncu, hakem ve antrenör eğitimlerini yapmaya, eğitim kampları düzenlemeye, ülke sporcularının karşılıklı olarak bireysel ve kulüp yarışmalarında yer alabilmelerine, KKSF kulüplerinin TSF liglerinde yer alabilmelerine olanak tanıyordu. Bu nedenle, KKTC vatandaşları, başka ülke federasyonuna kayıtlı olmalarına bakılmaksızın, söz konusu lisans talimatına göre de, Türkiye yarışmalarında yer alabileceklerdir.

Unvan ve yönergelerle belirlenmiş diğer haklar da TC vatandaşlarında olduğu gibi aynen korunur.

TC vatandaşlığından ayrılan oyuncuların durumu

TC vatandaşlığından ayrılan oyuncular, haklarında başka kısıtlamalar bulunmuyorsa, ülkemizdeki satranç

etkinliklerinde yabancı oyuncu olarak yer alabilirler.

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Yasasıyla elde edilen bazı haklar bulunmaktadır. Yarışma yöneticilerinin bu yasadaki doğan haklar konusunda bilgi sahibi olmaları gerekir. Örneğin, Türkiye'de doğan ve yabancı ana ve babasından dolayı doğumla herhangi bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan çocuk, doğumdan itibaren TC vatandaşıdır. Ana ve baba yabancı olsa da, bir ülkenin vatandaşlığını kazanamayan bu çocuklara TC vatandaşı kimliği verilir. Dolayısıyla TC vatandaşları gibi satranç etkinliklerinde yer almaları olanaklıdır.

İzinle TC vatandaşlığından ayrılan oyuncuların durumu

Bu çok özel durum dikkatten kaçmamalıdır. Doğumla TC vatandaşı olup da TC İçişleri Bakanlığında izin alarak Türk vatandaşlığından ayrılanlar, yasada belirtilen istisnalar dışında, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan aynen yararlanmaya devam ederler. Spor yapma hakları, TC vatandaşlarına tanınan hakların aynısıdır. Bu yolla da 'mavi kart' ibrazıyla Türkiye yarışmalarında yer almaları olanaklıdır.

12. yüzyıl satranç taşları. Balina ve fil dişi oyma.

*Oynanmamış
Oyunlar*

*Kısıtlanmış
Eşlendirme*

*Katılım
Hakları*

Raporlar

*Sağlık ve
Güvenlik*

*Kuralları iyi
öğrenirseniz,
işleri herkesten
iyi yaparsınız!*

Eşlendirme

*Sıralama ve
Sonuç
Yanlışlıkları*

İtirazlar

*Ertelenen
Oyunlar*